Spedizione in abbonamento postale — Poštnina plačana v gotovini

Leto XXII., št. 230 | Ljubljana, četrtek 8. oktobra 1942-XX | Cena cent. 80

Upravništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5. Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24
Inseratni oddelek: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5 — Telefon št. 31-25, 31-26
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Računi: za Ljubljansko pokrajino pri poštnočekovnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje Italije Servizio Conti. Corr. Post. No 11-3118
IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglase iz Kr. Italije in inozemstva ima Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Izhaja vsak dan razen ponedeljka
Naročnina znaša mesečno Lir 18.—, za inozemstvo pa Lir 22.80.
Uredništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica štev. 5, telefon štev. 31-22, 31-23, 31-24.
Rokopisi se ne vračajo.
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ad estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

Topniški boji v Egiptu

Živahna delavnost izvidniških oddelkov — Bombardiranje Malte

Glavni stan italijanskih Oboroženih sil je objavil 7. oktobra naslednje 864. vojno poročilo:

Živahna delavnost izvidniških čet in obojestranskega topništva na egiptski fronti.

Protiletalske baterije kopninskih čet so uničile eno sovražno letalo, drugo pa so sestrelili naši lovci.

Nad Malto je med bombardiranjem, ki so ga izvršili naši oddelki, izgubil sovražnik dve letali tipa »Spitfire« v letalskih dvobojih z nemškimi lovci.

Z vojnih poletov zadnjih dveh dni se dve letali nista vrnili.

*

Severnoameriška oklopnica tipa »Mississipi«, ki jo je potopil poveljnik Grossi, je izpodrivala 33.400 ton in je bila oborožena z 12 topovi po 356 mm, z 12 po 127 mm, z 8 protiletalskimi topovi 127 mm, s 4 protiletalskimi topovi po 157 mm, z 12 strojnicami po 40 mm, ter je imela na krovu tri letala z vzletišči. Zaščitena je bila z navpičnim 356 mm oklepom in z dvema oklepnima mostovoma po 102.5 mm. Razvijala je hitrost 22 vozlov ter je imela v mirnem času 1565 mož posadke.

*

Rim, 7. okt. s. Vojna mornarica Zedinjenih držav je izgubila zopet eno važno in mogočno enoto. Slavna podmornica »Barbarigo« pod poveljstvom kapitana Enza Grossa se je že v drugič proslavila z novo zmago. Prva velika žrtev podmornice »Barbarigo« je bila »Maryland« z 22.000 tonami, ki se je 22. maja 1941 pogreznila v globočino Atlantika, zadeta od italijanskih torpedov. Po preteku nekoliko mesecev je junaška italijanska podmornica ponovila svoje slavno delo. To pot je bila potopljena ameriška oklopnica tipa »Mississipi«.

Oklopnice razreda »Mississipi so tri: »Mississipi, spuščena v morje l. 1917 ter modernizirana l. 1923, »New Mexico«, spuščena v morje l. 1918 in modernizirana l. 1933, ter »Idaho«, spuščena v morje l. 1919 ter modernizirana l. 1939. Danes še ni mogoče z vso gotovostjo javiti imena potopljene ladje, pa se tudi ne more pričakovati, da bi ameriška admiraliteta že v najkrajšem času priznala svoje izgube. Angleži in Američani nimajo navade, da bi takoj javljali izgubo takih silnih ladij.

Italijanski mornarji in ves italijanski narod so ponosni na to novo veliko zmago ter z izredno radostjo čestitajo poveljniku Grossi-ju in njegovi posadki k doseženemu uspehu. Enzo Grossi je sin novinarja iz pokrajine Puglie. Rojen je bil v St. Paulu v Braziliji, odkoder se je vsa njegova družina vrnila domov in se naselila v Cervignanu. Oče zmagovalca je bil med fašisti izza prvih dni in je ustanovil Fascio v Cervignanu. Enzo Grossi se je posvetil vojaškemu poklicu in je l. 1923 s petnajstimi leti stopil v Vojno akademijo v Livornu. L. 1939 je že kot korvetni kapetan sodeloval v etiopski vojni. Bil je odlikovan s srebrno svetinjo za potopitev »Maryland« in je bil za to dejanje povišan v fregatnega kapitana.

Velik delež Italije v vojni

Sofija, 6. okt. s. Pooblaščeni minister Schmidt, šef tiskovne službe v nemškem zunanjem ministrstvu, je predaval v vojaškem krožku v Sofiji o borbi za usodo Evrope. V veliki predavalnici so bili navzoči šef bolgarske vlade, več ministrov, predsednik parlamenta, italijanski, nemški, japonski in rumunski poslanik, poslanci in visoki oficirji. Govornik je omenjajoč borbo sil osi in njenih zaveznikov za rešitev Evrope s toplimi izrazi občudovanja opozoril na Italijo in na dragoceni italijanski delež k vojni. Poudaril je, da je Italija za Nemčijo najzvestejši prijatelj in je poveličeval genij obeh voditeljev prijateljskih narodov. Ministra Schmidta sta v avdienci sprejela kralj Boris in min. predsednik Filov.

Berlin, 6. okt. s. »Deutsche Allgemeine Zeitung« objavlja članek o avtarkičnem programu Italije. Omenjajoč poziv Tajnika stranke za zimsko pomoč in zadnje sklepe odbora za kontrolo cen, poudarja, da so določene temeljne smernice italijanskega življenja za prihodnjo zimo. Že 7 let izvaja Italija strogo politiko gospodarske avtarkije in zadnji dve zimi sta odlično dokazali, kako učinkovita je ta politika. Tesno sodelovanje med upravnimi oblastmi v raznih pokrajinah in uradi stranke jamčijo, da se bo ta politika vedno strožje nadaljevala, zlasti glede discipline posameznikov, proizvajalcev in potrošnikov. Članek zaključuje, da se italijanski narod popolnoma zaveda, kakšne uspehe je dosegel s trdimi žrtvami, ki jih je prenašal v tej vojni in da bo strnjen z vsemi svojimi energijami okrog Duceja prestal tudi tretjo vojno zimo v največji disciplini in popolni predanosti, kajti dobro ve, da je v žilavem nadaljevanju avtarkične bitke gotovost vojaške zmage.

Nadaljnje prodiranje južno od Tereka

Obkolitev sovjetskih čet severnozapadno od Stalingrada zožena
Uspešni nemški napadi jugovzhodno od Ilmenskega jezera

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 7. okt. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje vojno poročilo:

V severnem zapadnem delu Kavkaza srdite borbe po gorah. Južno od Tereka so zavzeli oddelki vojske in orožja SS v težkih vremenskih in terenskih okoliščinah po hudih borbah važno mesto Malgobek, ki leži na področju petrolejskih vrelcev.

Severozapadno od Stalingrada je bil obroč okoli obkoljenih sovražnikovih sil še bolj zožen. Nemške in rumunske letalske sile so napadale z dobrim učinkom letališča in zveze za dovoz iz zaledja na obeh straneh Volge.

Jugovzhodno od Ilmenskega jezera so dobro napredovali lastni napadi proti močnemu odporu sovražnika na neprehodnem gozdnatem in močvirnatem ozemlju. Oddelki strmoglavnih letal in hrvatska bojna letala so imela poseben delež v teh bojih.

V hudih letalskih bojih nad otokom Malto so sestrelili nemški lovci brez lastnih izgub dve angleški letali.

Lahke nemške pomorske oborožene sile so zadele v noči na 6. oktobra pred obalo Flandrije na skupino angleških brzih čolnov. Dva sovražna brza čolna so potopili čolni za odstranjevanje min, en nadaljni čoln pa je bil zažgan od čolna za iskanje min in nato potopljen s sunkom, med tem ko so bili zadeti v bitki s topniškimi zadetki iz bližine.

Posamezna angleška letala so v dnevnih vznemirjevalnih poletih metala rušilne bombe na kraje v zapadni Nemčiji, povzročile pa so samo neznatno škodo. Tudi nočni napadi angleškega letalstva so bili usmerjeni na severozapadno nemško ozemlje posebno na mesto Osnabrück. Civilno prebivalstvo je imelo izgube. V mestu so nastala razdejanja in škoda zaradi požarov, predvsem v stanovanjskih predelih in na javnih poslopjih. Sestreljenih je bilo šest izmed napadajočih bombnikov.

Nemški odgovor na angleška nasilstva

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 7. okt. Vrhovno poveljništvo nemške vojske objavlja:

Po ponesrečenem izkrcanju Angležev pri Dieppu je bilo zaplenjeno angleško povelje, v katerem je bilo odrejeno, da se morajo nemški ujetniki ukleniti, da bi bili tako prisiljeni obdržati vso svojo opremo in pripravljeni za vsako izjavo. Z nemške strani so bili takoj nato odrejeni protiukrepi, nakar je angleško vojno ministrstvo 2. septembra z vsem poudarkom zanikalo, da bi bile kdajkoli kakemu nemškemu ujetniku zvezane roke, ali pa, da bi bilo sploh kdaj izdano tako povelje. Medtem sta se ti izjavi angleškega vojnega ministrstva izkazali bodisi kot lahkomiselni ali neproučeni trditvi ali pa kot zavestni laži. Iz sodnega zaslišanja nekega nemškega podčastnika, petih strelcev in petih članov organizacije Todt, ki so bili pri Dieppu prehodno prišli v angleško ujetništvo, je dokazano, da so bili ti nemški vojaki od 10 minut do poldruge ure dolgo zvezani in sicer deloma v členkih na rokah, deloma pa tudi na posameznih prstih. Toda to še ni bilo dovolj. Podoben sramotni dogodek se je ponovil dne 4. oktobra v majhnem kraju ob Rokavskem prelivu, kjer so Angleži napadli majhno nemško stražo, obstoječo iz enega častnika in 4 mož. Vsi ti vojaki so bili povezani s tenko vrvico in jim je bilo tako onemogočeno, da bi se lahko svobodno gibali. Ko so se proti temu početju uprli, sta bila dva izmed njih s streli in golim orožjem tako ranjena, da sta pozneje podlegla poškodbam. Ta dejstva potrjujejo izjave nekega pionirja, ki mu je v metežu uspelo pobegniti. Preiskava je ugotovila, da je bila uklenitev pripravljena po načrtu, zaradi česar je vrhovno poveljništvo nemške vojske prišlo do spoznanja, da so bile izjave angleškega vojnega minitrstva z dne 2. septembra t. l. neresnične. Glede na to je vrhovno poveljništvo nemške vojske prisiljeno odrediti naslednje:

1. Od 8. oktobra opoldne dalje bodo vsi pri Dieppu ujeti angleški častniki in vojaki zvezani in ta ukrep bo ostal v veljavi, dokler ne bo dokazano, da se zatrdilo, po katerem se nemški ujetniki ne uklepajo v verige, res izvaja.

2. V bodoče bodo vsi teroristi in pripadniki skupin za sabotiranje, ki ne pripadajo redni vojski in se ponašajo kakor banditi, od nemških izvršnih organov obravnavani kot taki in brez usmiljenja pobiti v borbi.

Duce je govoril na mednarodnem kongresu znanstvenikov, ki ga je pripravila Italijanska družba za znanost v vseučiliškem mestu v Rimu

Sovjetski odpor v Stalingradu popušča

Berlin, 7. okt. d. Glede na vojaški položaj na stalingrajskem bojišču pripominjajo v pristojnih nemških vojaških krogih, da se v sovražnikovi obrambi že občutno pozna pomanjkanje orožja in drugih vojnih potrebščin po izredno hudih izgubah, ki so jih utrpele sovjetske čete v dosedanjih borbah. Ker je edina oskrbovalna pot preko Volge neprestano pod ognjem nemškega topništva in letalstva, sovražnik ne more dobivati toliko orožja in municije, da bi mogel sproti nadomeščati izgube. Nezadostna oskrba sovražnikovih sil se občuti v sovjetskih razbremenilnih protinapadih, ki postajajo zmerom slabejši. V teku zadnjih nemških operacij, ko so bili izolirani nadaljnji mestni okraji Stalingrada, je bil sovražnikov odpor že znatno slabejši. Posebno je nasprotnikov odpor popustil po silovitih izgubah, ki so jih nemške sile prizadele stalingrajskim četam po hudi tankovski bitki 30. septembra Sovražnikove izgube še nadalje naraščajo in so samo včeraj pri napadu na neko višino, ki jo obvladuje neka nemška divizija, štirje nemški tanki uničili 36 sovražnikovih motornih vozil. Severozapadno od Stalingrada so bili s hudimi izgubami sovražnika odbiti nadaljnji sovjetski razbremenilni napadi na nemške postojanke.

Sedem sovjetskih divizij uničenih

Berlin, 7. okt. d. Kakor javljajo iz nemškega vrhovnega vojnega poveljništva, je bilo v obkolitveni bitki južno od Ladoškega jezera uničenih 7 boljševiških divizij, razen tega pa po nekaj dneh zelo ogorčenih borb zdecimiranih še nadaljnjih nekaj divizij. Med uničenimi sovjetskimi divizijami navajajo na pristojnem nemškem vojaškem mestu 19. in 24. gardno divizijo ter 191., 259., 256., 294. in 374. pehotno divizijo. Hude izgube so utrpele 16., 24., 98. in 122. tankovska brigada, 501. in 516. tankovski bataljon, ter 22., 23., 33., 53., 137. in 140. pehotna brigada. Nadalje so bile v borbah prizadete precejšnje izgube 11., 327., 372. in 376. sovražnikovi pehotni diviziji. Po zmagovitem zaključku obkolitvene bitke južno od Ladoškega jezera so sledile nato le še manjše akcije napadalnih oddelkov ter ponekod topniški dvoboji, v katerih je bilo 4. oktobra uničenih mnogo nadaljnjih sovjetskih bunkerjev in utrjenih postojank. Nemško letalstvo pozorno zasleduje kretanje sovražnika in s točo bomb v kali uduši vsak poizkus kake sovjetske protiakcije. Štiri tedne pred 23. septembrom, ko je bila obkolitvena bitka zmagovito zaključena, se je posrečilo sovjetskim četam prodreti skozi razmeroma šibke nemške vojne črte v globino nekaj kilometrov in sicer v koncentričnem napadu dveh močnih sovjetskih armad. Namen sovražnikove ofenzive je bil izsiliti po kopnem možnost zveze s Petrogradom in izboljšati oskrbo sovjetskih čet na petrograjskem bojišču. Hkrati z napadom v gozdovju južno od Ladoškega jezera, ki se lahko imenuje pravcati »zeleni pekel«, je sovražnik skušal prodreti tudi preko reke Neve, da bi prišel v stik s četami, ki so napadale z druge strani. Z velikimi žrtvami je uspelo sovražniku napraviti v nemških črtah klin, kamor je nato sovjetsko poveljništvo metalo dan za dnem nove rezerve, prihajajoče iz raznih drugih frontnih odsekov, končno pa so v uničujočem nemškem obrambnem ognju sovražniku pošle vse rezerve. Potrošil je na razmeroma majhnem prostoru dva gardna zbora, več pehotnih divizij ter mnogo tankovskih brigad in oddelkov z avtomatskim orožjem, kakor tudi pionirskih čet. V napadu je na sovražnikovi strani sodelovalo posebno mnogo tankov in topništva. Od časa do časa je bil položaj zaradi ogromnih sovražnikovih sil prav kritičen, toda ko se je nasprotnik izčrpal, so nemške čete prešle v protinapad in sovražnikove oddelke drugega za drugim obkolile, nakar se je začelo sistematično uničevanje, ki je bilo zaključeno 25. septembra.

Omejitev oblasti sovjetskih komisarjev

Ankara, 7. okt. d. Na podlagi najnovejših informacij, ki so v zvezi z imenovanjem generala Šapošnikova za novega sovjetskega vojnega komisarja dospele s sovjetske strani v Ankaro, je mogoče sklepati, da je notranja politična kriza v Sovjetski zvezi mnogo resnejšega značaja, kakor pa so doslej domnevali. Novi vrhovni poveljnik rdeče vojske general Šapošnikov je po poročilih iz Moskve izdal naredbo, s katero sta bila sovjetskim političnim komisarjem vseh vrst, dodeljenih rdeči vojski, deloma odvzeta vpliv in pristojnost v gotovih vprašanjih, deloma pa so bili politični komisarji postavljeni pod neomejeno nadzorstvo vojaških voditeljev. Odlok generala Šapošnikova predstavlja nekakšno dopolnilo odnosno nadaljevanje ukaza, ki ga je pred nekaj meseci izdal Stalin in s katerim so bila že tedaj omejena pooblastila političnih komisarjev v tolikšni meri, da je bil praktično docela izločen njihov vpliv na vsa vojaška povelja in odločitve. Z novo Šapošnikovo odredbo pa so bili politični komisarji, katerih vpliv v sovjetski vojski je bil prej skoraj odločilen, postavljeni popolnoma pod vojaško poveljstvo, ki doslej lahko nadzoruje vse njihovo delovanje kot političnih nadzornikov rdeče vojske. V Šapošnikovi odredbi je namreč po semkaj dospelih informacijah direktno rečeno, da so politični komisarji v bodoče v celoti podrejeni vojaški disciplini. To znači, da bodo poslej sovjetska vojna sodišča lahko sodila politične komisarje za sleherne prestopke. Nadalje javljajo informacije iz sovjetskega vira, da je sporazumno s svetom ljudskih komisarjev Šapošnikov podpisal odlok, ki ga kot vojnega komisarja pooblašča, da lahko vso vojno industrijo v Sovjetski zvezi takoj podredi direktni kontroli komisarijata za obrambo. Iz vseh teh informacij si je mogoče ustvariti sodbo, da je vojaška klika po dolgotrajnih notranjih borbah nadvladala komunistično stranko, ako ozadje izvršenih sprememb ni morda še bolj zagonetne narave.

Vojna na morju

Lizbona, 7. okt. s. Semkaj je prispelo 14 rešencev z ameriške petrolejske ladje »Jack Charles«, ki je bila torpedirana 30. avgusta v bližini Azorskih otokov. Na krovu portugalskega parnika »Lima« so bili poleg teh še drugi rešenci z angloameriških ladij, ki so doslej bivali na Madeiri.

Razgovori s slovenskim ljudstvom:

Spomini banditov

Novinar g. Alessandro Nicotera je imel v torek zvečer po ljubljanskem radiu naslednje predavanje:

Sedaj so v modi spomini, zapiski po dnevnikih. Nekaj nam jih je prišlo pred oči. Nekatere bi hoteli objaviti, pa so predolgi in neurejeni. Objavili bi jih brez komentarjev, ker so sami po sebi zadostni komentarji. Strast za pisanje dnevnikov pa sama dokazuje, kakšen pomen so nekateri pripisovali skromnim dogodivščinam, ki se skoraj vse lahko povzamejo v nekaj vrsticah, na primer takole: »Kot mladenič sem imel polno glavo zmešanih idej. Večkrat sem svoje mišljenje tudi spremenil. S svojimi tovariši sem se redko razumel in pogosto smo bili med seboj nasprotnega naziranja. Ko se je začela komunistična agitacija, nisem vedel, kaj storiti, je nerad sem se pustil zapeljati. Včasih pa sem bil tudi navdušen za stvar. Življenje v gozdu je bilo težko, umor je sledil umoru, rop ropu in beg begu. Prepričal sem se, da je šlo pri vsem tem samo za besno komedijo. Ugotovil sem, da je šlo komunistom samo za to, kako bi kradli krompir in morili Slovence. Zato sem se vrnil domov, sit vsega tega. Sedaj pa storite z menoj, kar hočete.«

Toda, to je že sinteza, ki je zelo urejena. Spominske dnevnike pa označuje prav za prav popolna možganska zmešanost, zapiski so izliv zatemnjene vesti in pri piscih se opaža postopno popuščanje volje kakor pri najslavnejših Dostojevskijevih osebnostih.

Poslušalcem hočemo podati tipičen izraz iz enega teh dnevnikov.

Mlad tridesetletnik pripoveduje:

»V gimnaziji sem se zanimal za mladinski list »Kres«. Po Živkovičevem državnem udaru so bile razpuščene katoliške mladinske organizacije in sem se začel zanimati za socializem, ki je tedaj postajal moderen tudi med katoliško mladino. Dejansko sem v listu »Ogenj« napravil svoje prve korake v smeri socializma. Ko sem prišel na univerzo, sem bil na polju svobode. Tam je vsakdo lahko kričal in tulil kakor na sejmu. Začel sem se zanimati za komunizem.«

Tukaj pa se je — pravimo mi — začelo gorje. Ideje našega zapisnikarja postajajo vedno bolj zmešane. Vidi se, da je slabo prebavil knjige o socializmu in da ni ločil političnega socializma od marksizma. Proučeval je nauk o organizaciji, nekega lepega dne pa je postal predsednik te organizacije. Pridružil se je sklopu raznih organizacij, izmed katerih ga je ena izgnala zato, da bi postal najmlajši član druge organizacije. Nato se je umaknil iz politike, prepričan da je napravil velike stvari, in je ostal ob strani, dokler ni nekdo nekega dne potrkal na njegova vrata in ga povabil, naj vstopi v bojevniško organizacijo.

Naš junak še enkrat ni vedel, katero ribo je treba ujeti, toda z grožnjami se ne sme igrati. Tedaj je začel razvijati svoje sodelovanje po Ljubljani, zbiral je denarna sredstva, živila in obleke, dokler se ni nekega dne javil na določenem zbirališču upornikov v bližini mesta.

Sedaj pa poslušajte, v kakšne dogodivščine se je z lahkim srcem spustil ta razumnjakar.

Konec julija. Prišel sem v Novi Log. Zdi se mi, da sem v svetu pravljic. Prejel je dvesto lir. Jedel je božansko dobro. Prve dni avgusta. Zbolel in ima težave s prebavo.

Začenjajo se nočni pohodi. V sredini avgusta je bil blizu Strug in se uči krasti vse, kar je videl v zapuščenih hišah.

Začenjajo se boji z italijanskimi četami. Stalno se mora skrivati v gozdovih, ponoči pa begati. Skoraj vedno so bili obkoljeni. Često je brez hrane. Dne 19. avgusta je pisal: »Upal sem, da sem si že rešil življenje, toda Italijani so prodirali naprej. Zopet sem mislil, da sem na koncu. Krogle so žvižgale okoli mojih ušes. To je trajalo do jutra. Tretji dan brez hrane.«

Sicer pa izvleček dnevnika ne pove nič posebnega. Patrulje, imena prijateljev in najdbe mrličev so stvari, ki niso pomembne. Nasprotno pa zaznamuje vsak dan sproti, kaj je dejal in kaj ni dejal, in beleži s posebnim zadovoljstvom žrtje sadja, z manjšim zadovoljstvom požirek mošta in sem in tja, če ga je zavijalo po želodcu.

Pričakovali smo kaj drugega od tako navdušenega učenca Marxovega, Cankarjevega, Puškinovega itd.

Nekega dne pa nastopi pri njem želja, da bi se oddaljil od »vseh teh pajdašev«, kakor sedaj imenuje lastne tovariše, in tudi točno določi svoj program v naslednjih štirih točkah:

1) prihraniti sitnosti lastnim staršem;
2) rešiti se tega pajdaštva;
3) opustiti to živalsko življenje;
4) ločiti se od komunistov, s katerih idejami se ne strinja.

Vsi lahko razumemo, da je te štiri strašne točke zamislil lahko že prej, toda ne smemo pozabiti, da imamo opraviti s tipičnim predstavnikom slovenske revolucije.

Imamo opravka z razbojniškim filozofom; z idealistom, ki je ves blažen, kadar si lahko nabaše trebuh s slivami; s človekom ostrega razuma, ki v prostih urah piše o »zakonih mišljenja« in o »dialektičnem materializmu«, ki pa se hkrati prav tako rad posveča urjenju bolh.

Nikdar ne vemo, kaj more postati človek s takimi možgani. Lahko nastane iz njega ljudski komisar ali klerik; univerzitetni profesor ali pa kuharski strokovnjak za zelenjadne in krompirjeve juhe.

Za sedaj je aktualni program (zakaj ljudje te vrste delajo vse le na podlagi dobro odrejenih programov), določen s temile štirimi jasnimi točkami. Prosim:

1) skušal bom z vso svojo voljo izbrisati iz svojih možganov vsako sled o zločinskih partizanskih načelih, saj iz njih izvirajo vse nesreče, ki so zadele mojo pokrajino;

2) delal bom pokoro za vse svoje grehe in skušal postati vreden član človeške družbe;

3) skušal bom izbrisati vse blodnje iz svojega življenja;

4) spominjal se bom, da sem živel med zverinami zato, da bom mogel bolj ceniti dobrote civilizacije, med katerimi je največja dobrota srca.

Mi torej moremo z velikim ganotjem pritrditi lepoti podobnih spreobrnenj, in se navduševati za notranji preobrat, do katerega je prišel ta naš nasprotnik kakor mnogi drugi. Lahko izvajamo še druge zaključke, kakor na primer: med Slovenci je bil nujno potreben, čeprav majhen, boljševiški eksperiment zato, da je pokazal na pravo bistvo komunističnih idej; prepričani smo, da bo ta lekcija koristila mnogim zanesenim mladeničem.

Toda na žalost smo primorani upoštevati tudi druge elemente, da razširimo obzorje naših zaključkov in da se zavedamo, da od ljudi, ki so tako nestanovitni in omahljivi, ne moremo mnogo pričakovati in da se vedno pri njih lahko bojimo česarkoli. Slučaji, ki so prišli na dan v teh 18 mesecih, potrjujejo potrebo po vse bolj dolgem vzgojno-političnem postopku, ki ga bi mogli imenovati utrditev političnega mišljenja.

Treba bo postaviti na pravo mesto mnogo raztresenih idej.

Vsakdo, ki se baha s kulturnostjo, bi rad iznašel nekaj novega, vendar je najvažnejši problem za javni mir, da jih prepričamo, naj bodo dobri, da naj delajo s pametjo; da jih oviramo, da ne tvegajo še hujših stvari; da jih odtrgamo od njihovih fiksnih idej, ki jih vlečejo neizogibno v osebni pogin in v skupno nesrečo; da jim vcepimo končno disciplino, ki naj velja samo za nekatere, za boljše, da ne delajo poskusov z dinamitom.

V celoti je to problem socialnega izbora: mi bomo seveda vztrajali na tej naši misli. Nujno je že zaradi blaginje vseh drugih, ki tehtno mislijo, čeprav to ne pride spontano, da se rajši odločijo za javni red kakor pa za operetno republiko; da si ne morejo predstavljati bodočnosti Slovencev, ki bi bila zaupana norcem in politično organiziranim poklicnim zločincem.

Kadar bo zrasla, sicer ne vemo kako, morda tudi samo po reakciji, taka vrsta ljudi iz teh norih glav, tedaj se bomo mogli povrniti v zgodovino in bomo končno lahko pogledali v obraz bodočnosti.

Obdarovanje ranjenih in bolnih vojakov

Zvezni tajnik na obisku pri bataljonu „Nizza“

Ljubljana, 7. oktobra

Tiskovni urad Fašistične zveze javlja:

Ženski fašijo se je včeraj popoldne napotil v vojaško bolnico, da poseti bolne vojake. Fašistične žene so razdelile med junaške ranjence in bolnike razne darove in sladščice, ki jih je podarila Kr. kvestura.

Sprejem, ki so ga priredili tovarišicam bolniki, je pokazal globoko hvaležnost, ki je enaka samo ponosu, s katerim stoično prenašajo ti junaki svoje bolečine. Fašistične žene so s svoje strani izrazile hvaležnost junaškim bojevnikom.

*

Zvezni tajnik je v spremstvu podtajnika včeraj posetil v vojašnici princa Umberta bataljon »Nizza«, da pozdravi nove tovariše v imenu ljubljanskih fašistov. Razen tega jim je prinesel darove urada bojevnikov kot vidni znak tesnih duhovnih stikov, ki veže vse vojake Italije v eno samo idealno skupino, težečo k zmagi.

Churchillov molk na Stalinove pozive

Angleški ministrski predsednik odklanja razpravo o zahtevani pomoči sovjetski vojski

Rim, 6. okt. s. Tudi v spodnji zbornici je znano Stalinovo pismo povzročilo živahno debato. Po vsem tem, kar je bilo natisnjenega o razgovorih v Moskvi, se ni pričakovalo, da bo Stalin v tako odločni in ne običajni obliki postavil anglosaške zaveznike ob zid. Povprašan od več poslancev, ali namerava vlada kaj izjaviti glede Stalinovega pisma in druge fronte, se je Churchill omejil na izjavo, da nima kaj dodati temu, kar je že izjavil, in se je na ta način izognil slehernemu pojasnilu. Njegovo zadržanje je samo povečalo nervoznost v spodnji zbornici. Nekateri poslanci so poudarili, da ni mogoče prezreti tako važnega dokumenta, ki ni zbudil globokega vtisa samo v političnih krogih, temveč tudi med narodom in zlasti med delavsko množico. Poslanci so zahtevali, naj se takoj prične debata o tej zadevi, predsednik zbornice pa jih je nenadoma prekinil in prepovedal, da bi se postavljala nadaljnja vprašanja min. predsedniku. To je samo še povečalo zmešnjavo v političnih krogih, kjer poudarjajo, da bo imelo Stalinovo zadržanje še velik vpliv na potek dogodkov.

Rim, 6. okt. s. Churchillov odgovor v spodnji zbornici odkriva, kako nepričakovane in neprijetne so bile Stalinove izjave za angleško vlado. Churchill, ki bi s svojim nasilnim značajem, najrajši poslal Stalina k vragu, ker ga že dolgo nadleguje z zahtevami po drugi fronti, se je s težavo obvladal, da ne bi še bolj razdražil tovariša Stalina, in je dejal po zgledu Sumnerja Wellesa, da je čital Stalinove izjave, da pa niso zadostno jasne.

Ob velikem razočaranju spodnje zbornice, ki je želela vedeti, kaj je angleška vlada ukrenila, je Churchill omejil na izjavo: Mi smo odločeni, da angleška vlada ne poda nobene izjave, razen onih, ki so bile že podane. Nihče ne more trditi, da Churchill nima prav, kajti Stalin res ne čaka na izjave, temveč na dejstva.

Laburist Bellenger je izjavil, da razpravljajo sedaj vsi delavci v Angliji o Stalinovih zahtevah in je treba dati tudi spodnji zbornici priliko, da se o njih razpravlja. Churchilla to ni ganilo in je samo odgovoril: Nimam ničesar dodati k že podani izjavi. Značilno je, da je večina zbornice odobravala te besede angleškega min. predsednika, kar dokazuje, da so tudi spodnji zbornici Stalinovi pritiski nadležni in smatra, da je prav, če se Rusi bore za angleško stvar, ni pa prav, da bi Angleži dali svojo kri in prihiteli na pomoč Sovjetski zvezi.

Nato je govoril bivši vojni minister Oliver Stanley, ki je vprašal Churchilla, ali lahko zagotovi zbornici, da obstoja najtesnejše sodelovanje med Rusijo in Anglijo v vseh vprašanjih, ki se tičejo glavnih stanov obeh držav. Tudi na to vprašanje Churchill ni odgovoril in je svetoval zbornici, naj ne vztraja pri tem vprašanju, da bi preprečil nadaljevanje razprave.

Ko je laburist Mac Lean skušal vztrajati pri zahtevi po takojšnji izjavi, zatrjujoč, da se Churchill ne zaveda, kako zelo se to vprašanje obravnava med angleškimi delavci, ga je predsednik zbornice, da bi preprečil nadaljnje nevšečnosti Churchillu, nenadoma prekinil in prepovedal postavljanje nadaljnjih vprašanj min. predsedniku.

Angleške in ameriške intervencije v Moskvi

Carigrad, 6. okt. s. Iz Moskve potrjujejo, da bosta angleški in ameriški veleposlanik skušala dobiti pojasnila o točnem pomenu nekaterih stavkov v Stalinovi izjavi, v kateri zahteva od zaveznikov, naj ob pravem času izpolnijo obljube glede druge fronte.

Lizbona, 7. okt. s. Kakor je bilo že javljeno, nameravata angleški in ameriški veleposlanik zahtevati pojasnila od Stalina o pomenu nekaterih stavkov v njegovem famoznem intervjuju. Po dobljenih pojasnilih namerava ameriški veleposlanik takoj odpotovati in poročati Rooseveltu. Ameriški veleposlanik Stanley, je včeraj objavil to svojo odločitev in izjavil, da ga bolo spremljali vojaški in mornariški atašeji ameriškega veleposlaništva. V pričakovanju sprejema pri Stalinu je včeraj Stanley govoril z Molotovom. Ameriški veleposlanik skuša pomiriti Stalinovo jezo in mu dopovedati, da se Amerika aktivno bavi z osnovanjem druge fronte, obenem pa skuša pridobiti na času in zbrati nove pretveze, ki naj dokažejo, da zavezniki ne morejo izpolniti sovjetske želje.

Razburjenje v angleškem taboru

Lizbona, 6. okt. s. Kakšno presenečenje so izzvale Stalinove izjave v angleškem in ameriškem taboru, kaže neko poročilo »United Press« iz Washingtona, ki navaja, da si Stalinove besede v Washingtonu tolmačijo kot kategorično izjavo, da sovjetski oblastniki nikakor ne soglašajo z razlogi vojaškega značaja, s katerimi Angleži in Američani opravičujejo svojo nemoč za otvoritev druge fronte. V ameriških in tudi v londonskih krogih znova potrjujejo, da se nedavni razgovori med Churchillom in Stalinom niso končali s sporazumom in da smatrajo zadnji moskovski pritisk kot pravcati ultimat. »New York Times« poudarja v uvodniku, da Stalin malo govori in nikoli brez namena. Ker je spregovoril, je hotel opozoriti znova na drugo fronto, vsekakor zaradi tega, ker mora biti vojaško položaj v Rusiji obupen. Stalin zahteva od Churchilla in Roosevelta izpolnitev obljub. Javnost seveda ne ve, kakšne obveznosti sta Amerika in Anglija prevzeli do Rusije, ve pa, da se pošiljajo vojne potrebščine Rusiji, in to zadostuje, piše isti list, kajti nobena druga fronta ni bila obljubljena za to leto, kar Stalin dobro ve. List zaključuje, da nihče ne more vzpodbujati zaveznikov bolj kakor jih vzpodbujajo njih lastni življenjski interesi.

Rim, 6. okt. s. Glede famoznega Stalinovega ultimata anglosaškim silam je zanimivo poudariti izjavo kapitana Loetta, ki je po vesteh iz Washingtona kot ravnatelj urada mornarice za vzdrževanje odnosov z javnostjo doslovno izjavil: Strategija naših voditeljev v vojni obstoja v tem, da dobavljamo Rusiji za njeno veliko borbo vse, kar ji moremo dati. Ako bo uspelo, da bo Rusija dobila polovico poslanega materijala, lahko smatramo, da smo zmagali.

Stockholm, 6. okt. s. »Volkets Dagblad« objavlja članek svojega ravnatelja Flyga, bivšega komunističnega voditelja, ki dobro pozna sovjetske probleme. Flyg piše, da v Rusiji vsekakor dozorevajo resni dogodki, kakor kažejo Stalinove izjave »Associated Pressu«, ki odkrivajo nasprotja med demokracijami in Rusijo. Demokracije ne morejo in nočejo pomagati Rusiji v najhujših okoliščinah, v katerih je sedaj.

Stockholm, 7. okt. s. Londonski dopisnik lista »Dagens Nyheter« poroča o odklonitvi Churchillovega odgovora na vprašanja članov poslanske zbornice in načinu, kako se naj tolmačijo najnovejše Stalinove izjave. Churchillov molk je še bolj povečal nervoznost in napetost, ki sta se čutili te dni v londonskih političnih krogih. Javnost sluti, da je za Stalinovimi besedami skrita vsa teža sedanjega položaja, ter je mnenja, da bi bila velika napaka, ako bi ne upoštevali Stalinove izjave in ako misli vlada, da se ni treba ozirati nanje. V nekaterih krogih so mnenja, da druga fronta ne sme biti odvisna od angleške komodnosti, marveč mora biti vzpostavljena zaradi sovražnih gibanj in zaradi nevarnosti, ki izvirajo iz tega za zavezniško Rusijo.

Indijski vodja Bose o odporu proti angleškemu nasilstvu

Berlin, 6. okt. s. Pretekli ponedeljek je v nemških kratkovalovnih radijskih postajah govoril nacionalistični vodja Čandra Bose indijskemu narodu. Bose je predvsem pohvalil svoje rojake zaradi uspehov v odporu proti angleškemu zatiranju in je podčrtal, da ves svet ve, kaj se dogaja v Indiji, čeprav skušajo angleške oblasti prikriti dejansko stanje v Indiji. Celo v nekaterih zavezniških državah Anglije javno mnenje ne odobrava Churchillove, Ameryjeve in Cripsove politike. Bose je omenil, da je bilo po uradnih ugotovitvah angleške vlade žrtvovanih že nad 100.000 Indijcev v tej vojni in da je Indija proti svoji volji dala ogromen krvni delež za obrambo angleškega imperija. Ali bi ne bila torej Indija sposobna prostovoljno žrtvovati nadaljnjih 100.000 življenj za uničenje angleškega imperija in za dosego svobode, je vprašal nacionalistični vodja. Bose je ožigosal brutalnosti angleških, ameriških in avstralskih čet v zvezi s hinavskimi obljubami atlantskega dogovora. Nato je govoril o najboljših sredstvih za uničenje angleške oblasti in je podčrtal s posebnim zadovoljstvom, da tudi prebivalci v glavnih mestih sodelujejo v nacionalni borbi, in je pohvalil predsednika pokrajinskega sveta v Sintsigu, ki je v znak protesta proti Angliji zavrnil vse naslove, ki mu jih je Anglija podelila. On in njegovi pripadniki niso edini muslimani, ki tako ravnajo. Bose je poudaril obstoječo solidarnost med muslimani in Indi v tej veliki borbi za svobodo in je ob tej priliki posvaril tiste stranke, ki se še niso odločile in se odločno postavile na to ali ono stran. Bose je nato pozval vse policaje in vojake in vse, ki se udinjajo Angliji, naj se odločijo za indijsko gibanje za svobodo, če nočejo, da se bodo v bodočnosti kesali. Mnenja sem, je zaključil, da bo dan svobode Indije še bližji, če bodo vsi po svetu razpršeni Indi z vsemi napori sodelovali v veliki bitki svoje domovine.

15.000 kitajskih vojakov prestopilo na japonsko stran

Tokio, 6. okt. s. Nad 15.000 kitajskih vojakov čungkinške vojske se je v gorah pokrajine Šantung predalo japonskim vojakom. Med ujetniki je 3.000 mož 2. brigade 1. divizije pod poveljstvom brigadnega generala Maovinga, 3.600 mož 8. brigade šantunških sil pod poveljstvom generala Kojinšengfanga, 1000 mož 1. polka 24. brigade šantunških čet pod poveljstvom polkovnika Šangčinčinga, 1400 mož 2. polka iste brigade pod poveljstvom polkovnika Vangčingčenga, 400 mož nekega oddelka topništva iste brigade pod poveljstvom nekega majorja, 1200 mož posadke iz Ipohsiena pod poveljstvom garnizijskega poveljnika, 1500 mož posadke v Lincuohsienu, nadaljnjih 1500 mož posadke v Kvangjaohsienu in druge edinice. Vsi oddelki, ki so se predali z oficirji, so prisegli zvestobo nankinški kitajski nacionalni vladi.

Peking, 7. okt. d. Iz japonskega glavnega stana javljajo, da so se v septembru japonske vojaške operacije proti čungkinškim silam v posameznih kitajskih pokrajinah izredno ugodno razvijale in je bila površina po japonskih četah zasedenega sovražnikovega ozemlja ob koncu meseca trikrat večja kakor ob pričetku. Zlasti obširne očiščevalne operacije so izvedle japonske čete v septembru na goratem ozemlju pokrajine Hopei. Komunistični kitajski oddelki, ki so imeli tu svoja obrambna gnezda, so bili zdecimirani in se je njihova odporna sila znatno zmanjšala.

Potopitev japonskega parnika z ujetniki

Tokio, 7. okt. s. Japonski parnik (7000 ton), ki je imel na krovu kakih 1800 britanskih in avstralskih vojnih ujetnikov, je bil na potu z Južnega morja proti Japonski torpediran in se je potopil. Dve japonski ladji sta rešili nekoliko sto ujetnikov, vendar pa je mnogo nesrečnikov utonilo. Pogubonosni torpedo je izstrelila ameriška podmornica.

Preganjanje Japoncev v Ameriki

Tokio, 6. okt. s. Zastopnik vlade Hori je dal natančno poročilo agenciji Domei o nečloveškem ravnanju z japonskimi državljani v Panami, Mehiki, Peruju in drugih državah srednje Amerike, kakor v Nicaragui, Salvadorju in Costarici. Zastopnik je poudaril, da pričevanje izgnancev jasno kaže, kakšnega ravnanja so bili deležni japonski državljani na ščuvanje Amerike. Poročilo se zaključuje, da se mora postopanje z Japonci v teh državah popraviti, preden bo prišlo do obračuna.

Obisk bolgarskih ministrov v Rumuniji

Bukarešta, 6. okt. s. Popoldne sta prispela v Bukarešto bolgarski minister za javna dela inž. Dimitrij Vasilev in minister za železnice, pošte in brzojav inž. Vasilij Radoslavov, ki vračata obisk rumunskega ministra za javna dela inž. Konstantina Buscile.

Bukarešta, 6. okt. s. Davi je prispelo v Bukarešto 17 bolgarskih novinarjev, ki jih je rumunsko ministrstvo za propagando povabilo, da si ogledajo ustvaritve Antonescovega režima in osvobojene okraje. Tisk je prisrčno pozdravil goste, omenjajoč, da je rumunski narod povezan z bolgarskim ne samo s sosedstvom in isto vero, temveč tudi zgodovinsko. Bolgari in Rumuni, piše »Evenimentul«, so si priborili neodvisnost ob istem času in njihovo prijateljstvo je zapečateno s skupno prelito krvjo za iste ideale.

Nova socialna politika na Hrvatskem

Vladni ukrepi v korist delavstva

Zagreb, 6. oktobra

Hrvatski listi objavljajo z velikim poudarkom vest, da je bil sklenjen sporazum med državnim zakladništvom (odsek za podržavljenje posesti) in Hrvatsko delavsko zvezo. Na temelju tega sporazuma daje zakladništvo zvezi v najem izvestno število hiš v 27 hrvatskih mestih z izrecnim pridržkom, da so določene samo za bivališča delavcem. Dogovor bo ostal v veljavi 99 let od dneva podpisa.

Kakor je znano, je Poglavnikova vlada, brž ko je prišla na oblast, odrelila gradnjo celih delavskih okrajev v prestolnici in v glavnih krajih raznih pokrajin ter je dala delavstvu jamstvo, koliko namerava storiti zanj nova država. Po komaj nekoliko mesečih je bila gradnja prvih delavskih hiš že dogotovljena in delavci so sprejeli nove ukrepe z globoko hvaležnostjo in z odkritim zadovoljstvom. Ta primer dokazuje, koliko je ustaška vlada v enem samem letu storila za delavstvo.

Hrvatski delavci so trdno zbrani okoli svojega Poglavnika in v vrstah ustaškega pokreta, ker so prepričani, da ustaštvo pobija kapitalistični sistem, ki je brez omejitev kraljeval v bivši Jugoslaviji. Hrvatski delavec opaža, da ustvarja vlada nov socialni red, v katerem bodo koristi delavcev in najširših ljudskih slojev zavarovane na najbolj učinkovit način. Načelo ustaškega nauka, po katerem je delo osnova vsake individualne in družabne vrednote, je dobilo svoj nazizrazitejši poudarek, v veliki skrbi, ki je posvečena na Hrvatskem delavskim množicam, kjer se izvaja nova zakonodaja, ki bo zajamčila ravno ustanovitev novega reda v Državi. Da se vidi, koliko se je napravilo na tem polju v Hrvatski, je treba pregledati ukrepe, ki jih je odredila vlada v zaščito delavstva. Doslej so bile izdane odločbe in pravilniki za gradnjo delavskih hiš, za najmanjšo plačo delavcem in zasebnim uradnikom, za socialno zaščito in za najmanjšo mezlo mestnim delavcem, za družinske dodatke za ženo in otroke delavca, za zaščito obrtnih učencev, mladih delavcev in zasebnih uradnikov, za zaščito žen, zaposlenih v domačem gospodinjstvu, za ureditev delavskega zavarovanja, za ustanovitev zavoda za kontrolo dela, za ureditev delavskih odnosov, za ustanovitev sindikata delodajalcev in naposled za jasne kolektivne pogodbe med delodajalci in delojemalci.

Toda najjasnejši dokaz za zanimanje, ki vlada na Hrvatskem za delavca, je ta, da danes v vsej državi ni več brezposelnosti in se je raven delavčevega življenja z ustanovitvijo nove države znatno zvišala. S prilružitvijo Zveze delavcev, stavcev in zasebnih uradnikov v področje Osrednje zveze sindikalnih organizacij, ki spada v okvir Pokreta, ter z ustanovitvijo Delavske zbornice so bili na Hrvatskem postavljeni temelji za nov socialni red, v katerem bo imel delavec zagotovljeno častnejše in boljše življenje.

Nadaljujoč to pot nove socialne politike bo Hrvatska izkoristila izkustva, ki si jih je Mussolinijeva Italija pridobila na tem polju. Italija je posvetila največjo pozornost delavskim množicam, ki se danes obenem z vsemi drugimi sloji hrabro bore na bojnem polju kakor na notranji fronti domovine, prehranjujoč zmagovite vojske. Hrvatska hoče slediti socialni politiki, ki jo vodi in uresničuje Fašizem, ker vidi v njej trdno jamstvo za ustanovitev srečnejše bodočnosti za ves narod. (Il Piccolo)

Gospodarstvo

Italijansko-madžarska industrijska pogajanja

Ob koncu septembra so bila v Budimpešti zaključena trgovinska pogajanja med Italijo in Madžarsko, ki so se vršila v okviru sestanka obeh vladnih odborov. Pri teh pogajanjih je bil obnovljen italijansko madžarski trgovinski sporazum in je bil na novo določen obseg blagovne izmenjave v gospodarskem letu 1942-43, upoštevajoč pri tem potrebo izmenjave medsebojnih dobav in kritje obstoječega salda v korist Italije, predvsem s povečanjem madžarskega izvoza v Italijo.

Sedaj poročajo iz Budimpešte, da se bodo te dni pričeli v Rimu razgovori med predstavniki italijanske in madžarske industrije o aktualnih problemih gospodarskega sodelovanja med obema državama. Budimpeštanski »Pester Lloyd« pozdravlja z odkritim veseljem tako sodelovanje, ki ima namen, olajšati izvedbo trgovinskega sporazuma, sklenjenega med obema državama. Misel je sprožil že lani predsednik italijanske industrijske organizacije grof Volpi. Ta misel je bila pozdravljena od strani madžarske industrijske zveze in tako je posebna delegacija sedmih predstavnikov te zveze te dni odpotovala v Rim. Okvir razgovorov ni omejen, čeprav je že dan z namenom, da se praktično pospeši izvajanje meddržavnega trgovinskega sporazuma. Naravno je, da se bodo razgovori tikali vseh vprašanj, ki so v zvezi z izvajanjem sporazuma, tako zlasti vprašanja cen, financiranja v okviru vojnega gospodarstva, it. Preko tega okvira pa bo prišlo tudi do izmenjave misli o problemih, ki bodo nastali po vojni v zvezi z zopetnim prehodom od sedanjega vojnega gospodarstva k normalnemu gospodarstvu in se tičejo proizvodnje in financiranja Madžarski gospodarski krogi si obetajo iz teh razgovorov nadaljnjo poglobitev gospodarskih odnošajev med zavezniškima državama. Za uspeh teh razgovorov pa jamči tradicionalno prijateljstvo med Italijo in Madžarsko.

Barvne fotografije na papirju

V barvni fotografiji je po naglem razvoju zadnjih let dosežen končni cilj z omogočenjem barvnih fotografij na papirju. Na dresdenskem zasedanju nemške organizacije »Film in barva« je te dni predsednik Kinotehničnega društva dr. Rahts podal javnosti o tem vprašanju zanimive informacije. Nemška družba Agfa, ki je že pred leti spravila na trg fotografski film Agfacolor za izdelovanje barvnih diapozitivov na filmu, je sedaj spravila na trg tudi nove fotografske filme za barvne negative in nov fotografski papir za barvne slike.

Laboratorijska dela so se na tem področju zaradi vojne nekoliko zakasnila. Medtem ko se pri uporabi filma Agfacolor dobi le en sam diapozitivni film v barvah, omogoča novi postopek kopiranje poljubnega števila barvnih slik ali povečav na papirju. Filmi za barvne negative se že dalj časa uporabljajo za kopiranje kinematografskih barvnih filmov. Na negativnem filmu se dobe najprej komplementarne barve. Rdeča barva se pokaže kot zelena, modra kot rumena itd. Kopiranje na papir se vrši po istem načelu kakor kopiranje pozitivnih barvnih filmov za kinematografsko predvajanje. Težkoča je bila le v tem, da je treba na papir spraviti za tri osnovne barve tri občutljive plasti, ki pa morajo biti za polovico tanjše kakor pri pozitivnem filmu. Tudi ta težkoča je sedaj premagana.

Kopiranje se vrši na isti način kakor pri običajnih kopijah. Rdeča barva, ki se na negativnem filmu pojavi kot zelena, je na kopiji zopet rdeča. Modra barva, ki se na negativnem filmu pojavi kot rumena, je na kopiji zopet modra. Ves postopek pri razvijanju filma in kopij je enostaven, tako da delo lahko opravi vsak amater. Negativni film se seveda razvija v posebnem razvijalcu in fiksira ter izpere. Ko je osušen, se kopira ali poveča na podoben način kakor običajni črni film, pri čemer se s primernimi barvnimi stekli posamezne barve lahko še korigirajo. Po osvetlitvi papirja se slika razvija v poševnem barvnem razvijalcu. Po izpiranju pride v prekinjevalno kopel, po ponovnem izpiranju pa v kopelj za obleditev, nakar se fiksira kakor običajna slika. Pri poizkusih, ki so jih napravili v laboratorijih, so morali gledati tudi na to, da se na fotografski kopiji na najbolj svetlih točkah dobi tudi popolna belina papirja. To je končno tudi uspelo. Omogočenje barvnih kopij na papirju predstavlja velik napredek v vsej fotografski stroki in je pričakovati, da se bo po vojni barvno fotografiranje naglo razvilo. Kakor poročajo nemški listi, pa bodo morali amaterji za enkrat še potrpeti, ker je mogoče spraviti na trg novi papir le v omejenih količinah.

Gospodarske vesti

= **Gradnja novih sladkornih tvornic na Hrvatskem.** Kakor smo svojčas poročali, je bilo v maju na iniciativo hrvatskega gospodarskega ministrstva ustanovljena v Zagrebu družba »Sladorana« d. d., ki ima nalogo, da v šestih letih zgradi več sladkornih tvornic s skupno kapaciteto 30.000 ton letne proizvodnje, in sicer tako, da bo prva tvornica s produkcijsko kapaciteto 10.000 ton dograjena v 16 mesecih. Pozneje je bilo sklenjeno, da bo novo podjetje zgradilo v prvi etapi dve novi tvornici, in sicer eno v Djakovem, drugo pa v Brodu na Savi. Z gradnjo teh dveh tvornic so že pričeli in so tudi že stroji naročeni pri nemških tvrdkah. Osnovna glavnica družbe znaša sedaj 50 milijonov kun. Ker pa bodo že v prvi etapi zgradili dve tvornici, bo družba sedaj zvišala glavnico 50 na 100 milijonov kun. V ta namen je sklicana za 17. oktober izredna skupščina delničarjev.

= **Madžarska bo zopet izvažala vino.** Kakor znano, je imela Madžarska dve zaporedni leti izredno slabo vinsko letino, ki se je gibala na višini okrog enega milijona hektolitrov, medtem ko je leta 1939 znašala 4.4 milijona hektolitrov. Letos pa bo imela Madžarska rekordno vinsko letino, ki se ceni na preko 6 milijonov hektolitrov. Zato je madžarska vlada poskrbeha, da za razbremenitev trga omogoči čim večji izvoz. Iz Budimpešte poročajo, da se se je Madžarska v tem pogledu že pogodila z Nemčijo, ki bo takoj dkupila 240 tisoč hektolitrov vina, pozneje pa bo odvzela nadaljnje količine. Kakor druga leta pa bo Madžarska tudi letos lahko izvažala vino v Švico in nekatere druge države. Za izvoz tudi ne bo težkoč zaradi cen, ker je spričo rekordne letine že sedaj cena grozdju razmeroma nizka. Lani Madžarska ni izvažala vina, medtem ko se je v prejšnjih letih gibal izvoz med 200.000 do 400.000 hektolitrov.

= **Izkoriščanje koruznih stebel za krmo.** Madžarska vlada je izdala poziv kmetovalcem, naj zaradi popolnega izkoriščanja vseh krmilnih rastlin po končanem obiranju koruze takoj spravijo tudi koruzna stebla, ki predstavljajo uporabno krmo. Krmilna vrednost koruznega stebla se po obiranju koruze postopno zmanjšuje. Stebla, ki se spravijo v oktobru, vsebujejo še 1.4 odstotka beljakovin in imajo škrobno vrednost 25. V novembru stebla nimajo več beljakovin, škrobna vrednost pa pade že na 14. Stebla, ki se poberejo v decembru, nimajo niti beljakovin niti škroba. Krmilna vrednost, ki jo predstavljajo koruzna stebla na Madžarskem, je tako znatna, da lahko omogoči, če se vsa stebla o pravem času spravijo in pokrmijo, povečanje vrednosti živinorejske proizvodnje za 600 milijonov pengov.

= **Izkoriščanje fosfatnih rudnikov v Ukrajini.** O priliki letošnjega prodora zavezniških čet je bilo v odseku med Kurskom in Voronežom zasedeno največje sovjetsko ležišče fosfatne rude. Poleg tega je sedaj v zavezniških rokah tudi ležišče fosfatne rude pri Izjumu. Ker je za bodoče povečanje kmetijske proizvodnje v Ukrajini velike važnosti, da dobe tamošnji kmetje na razpolago potrebna umetna gnojila, so znova omogočili delo v teh fosfatnih rudnikih in obnovili proizvodnjo z vsemi razpoložljivimi sredstvi. V teku so tudi že dela za obnovo proizvodnje v porušenih tvornicah fosfatnih umetnih gnojil.

= **Iz zadružnega registra.** Vpisala se je Kmetijska zadruga Vič, zadruga z o. j. v Ljubljani, ki bo nabavljala članom potrebščine in kmetijske stroje ali jih odstopila zadružnikom v uporabo in vnovčevala pridelke in izdelke (v upravnem odboru so Franc Novak, Franc Sojar, Milan Robežnik, Andrej Zavašnik, Mirko Knez in Ivan Knez, vsi posestniki v Ljubljani). — Pri zadrugi »Kovinar«, kreditni zadrugi z o. j. v Ljubljani, so bili izbrisani člani upravnega odbora: Vinko Vrankar, Rudi Krušec in Miha Mehle, vpisani pa so bili Ivan Zdolšek, Alojz Strašek in Andrej Kovač.

Med jesenjo in zimo na ruskem bojišču

Torinski list »Stanmpa Sera« je 3. t. m. objavil v dopisu iz Stockholma naslednji pregled vremenskih razmer na vzhodnem bojišču:

Ruski listi poročajo, da se bo mogoče boriti najmanj še šest tednov na vsem bojišču, od Baltika do Črnega morja, ne da bi vreme predstavljalo veliko oviro za vojaške operacije.

Doslej otežkoča premikanje samo jesensko deževje na severu, tola tudi na tem bojišču se bo vojaška akcija lahko nadaljevala v skoro povsem normalni obliki do konca oktobra.

Na področju pri Moskvi je mesec oktober vedno najbolj suh mesec v letu in vsaj še 30 ali 40 dni bodo oklopne oborožene sile imele tu ugodno ozemlje. Prvi hujši mraz nastopi običajno šele proti sredini novembra.

Pri Stalingradu, bolj na jugu, se mraz začne šele v decembru in zapade prvi sneg šele v januarju. To je najbolj suho področje vse Rusije. Na obeh kavkaških obalah, ob Kaspiškem in Črnem morju, dopušča milo polnebje operacije tudi vso zimo. V splošnem se torej lahko reče, da bo poteklo še več tednov, preden bo nastopil odmor v bitkah na vzhodnem bojišču.

Francoski prispevek v vojni proti boljševizmu

Pariz, 6. okt. d. Francoski gospodarski minister Jean Bichelon je sklical v Pariz zborovanje francoskih industrijcev. Na zborovanju je spregovoril tudi pooblaščeni minister v nemškem veleposlaništvu v Parizu Schleier, ki je pozval francoske gospodarske zastopnike, naj sodelujejo v izpolnjevanju obveznosti, ki jo je sprejela francoska vlada, ki je Nemčiji zajamčila, da ji bo dala na razpolago delavstvo za nemško industrijo. Schleier je v svojem pozivu zlasti naglasil, da Francija ne sme stati ob strani v trenutku, ko drugi evropski narodi doprinašajo največje žrtve. Nemčija bojuje danes evropsko bitko proti boljševizmu, in v tej bitki mora Francija prispevati s svojo delovno silo, ki naj nadomesti mobilizirano nemško industrijsko delavstvo. Schleier je izrazil nado, da bodo francoski industrijci pokazali razumevanje za nujnost sedanjega položaja in izpodbujali svoje delavstvo za sodelovanje z nemško industrijo.

Pariz, 6. okt. d. V nedeljo je odšel iz Pariza nov posebni vlak francoskih industrijskih delavcev, namenjenih v Nemčijo. Pretežni del delavcev, ki so odšli s tem transportom, je bil zbran na osnovi določb v francosko-nemškem sporazumu o zamenjavi francoskih vojnih ujetnikov s francoskim industrijskim delavstvom.

Naraščanje draginje v Zedinjenih državah

Lizbona, 4. okt. d. Zaradi občutnega pomanjkanja mnogih življenjsko važnih pridelkov in proizvodov v Zedinjenih državah, še bolj pa zaradi mlahave ameriške uprave, so cene mnogih predmetov v Zedinjenih državah zadnji čas tako narasle, da so mnogi življenjsko važni predmeti postali širokim slojem ameriškega prebivalstva nedosegljivi. Že dalje časa je bilo nameravano maksimiranje cen za določene predmete, toda šele sedaj je po poročilu iz Washingtona ameriška vlada za ustaljenje cen predložila kongresu neko kompromisno rešitev, ki jo je ameriški senat sprejel na svoji seji v sredo. Za sedaj gre le za maksimiranje cen poljedelskih proizvodov. Senat je načrt o maksimiranju sprejel soglasno. Zakonski načrt pooblašča Roosevelta, da sme stabilizirati cene poljedelskih pridelkov na višini, ki so jo imeli 15. septembra letošnjega leta. Že prej vloženi zakonski načrt, s katerim naj bi se prepovedalo vobče vsako nadaljnje zviševanje cen ne gede na vrsto izdelkov ali pridelkov, je ameriški senat zavrnil, zaradi česar bodo izdatki za življenje pri nezvišanih mezdah še nadalje naraščali.

Letala proti komarjem

Danes ne vedo samo zdravniki, kako nevarna bolezen je malarija. Pozna malarijske komarje, ve, kdaj potrebuje mrežo proti moskitom in tančico, jemlje atebrin tako, da mu na jeziku ne ostane neprijeten grenak okus. Toda kljub vsem zaščitnim ukrepom zahtevajo malarični komarji, anofeli, vedno nove žrtve Vojaško vodstvo je zaradi tega poverilo strokovnjakom nalogo, da preiščejo vsa kotišča malarije in jih na najuspešnejši način pokončujejo. Eden izmed uspešnih novih metod je borba proti malariji iz zraka. Letos prvič je tudi nemško letalstvo sodelovalo v borbi proti komarjem.

Tiho in naporno delo znanstvenikov

V lesenjači na robu letališča ob gozdu ima svoje delovne prostore entomolog. Odsek okoli in okoli letališča je okužen z malarijo. Entomolog je že ugotovil, katere izmed stotin vrst komarjev so na tem področju glavni raznašalci malarije — Opremljen z mrežo in neke posebne vrste sitom na zložljivem stolu, s steklenimi posodami in povečevalnim steklom potuje v pokrajino na lov za ličinkami komarjev. On in njegovi pomočniki so takih poti že vajeni in z gotovostjo najdejo glavna legla komarjev. Nobena še tako skrita in nevidna mlaka ne ostane nezapažena. To pa je tudi nujno potrebno, saj je znano, da je kotišče komarjev največkrat v majhnih mlakah.

Ličinke, ki so dolge 3 do 8 mm, je navadno zelo težko odkriti. Včasih išče znanstvenik na dolgih razdaljah zastonj, drugič zopet v majhni jami, napolnjeni z vodo, ali v močvirni mlakuži najde milijone komarjevih ličink Majhna kotišča ki se do njih lahko pride peš, takoj z ročnimi aparati razkužijo. Na poplavnih področjih rek pa je toliko zamočvirjene pokrajine, da je le težko vso obhoditi. Z mnogimi težkočami je zvezano prodiranje entomologa v te kraje. Samo z zagrnjeno glavo lahko opravlja svoj posel, kajti ogromni roji komarjev se dvigajo nad črno vodo in brenčijo nad strupeno zelenim močvirjem. Preiskava zemlje, vode in rastlin iz različnih krajev je pokazala, da živi tod vse polno pegasto okriljenih malaričnih komarjev, imenovanih anopheles maculipennis. Entomolog je takoj odločil, da mora biti malarično ognjišče, ki je stalna nevarnost za zdravje in življenje vojakov v teh krajih pa tudi za civilno prebivalstvo, pokončano iz zraka.

Začelo se je delo v prazni letalski lopi, kjer je dobila streho mešalna kuhinja. Pomožno osebje je že prej zunaj na prašnih cestah naložilo na tovorne avtomobile mnogo ton prahu, ki zdaj presejan in brez tujih primesi leži v lopi. Ko si možje nadenejo varovalne obleke in plinske maske, se odpro posode. V nalašč za to konstruiranih mešalnih bobnih se preparat meša z določenim odstotkom prahu. Po dolgem, temeljitem mešanju bobne izpraznijo, proizvod pa gre v skladišče. Mnogo ton tega prahu je vskladiščenega v zaprtih kovinskih posodah in čaka na uporabo.

Na zunanjem robu vzletišča nalašč v ta namen preurejeno letalo čaka na svoj tovor. Na kljunu ima mrtvaško glavo. S plinskimi maskami in ogrinjali opremljeno pomožno osebje tovori breme v letalo. Tri velike posode v trupu so že polne prahu. Pod trupom letala se nahajajo posebne pipe. S pomočjo kompliciranega valjčnega sistema se skozi te odprtine razpršuje prah v finih enakomernih valovih.

Letalo v službi pokončevalcev

V sivem jutru naslednjega dne je bilo letalo pripravljeno za start. Kratko povelje: »Plinske maske na obraze«. Posadka je splezala v letalo. Najprej monter, ki je zavzel svoje mesto na sprednjem koncu letala za ročkami mešalnih bobnov in razpršev alnih pip. Za njim vodja letala, ki se je vsedel h krmilu, poleg njega pa je sedel entomologov pomočnik. Motorji so stekli, izpod koles so odstranili zavore, letalo se je obrnilo proti vetru in vzletelo.

Mirno je z nenavadnim tovorom v zmerni višini priletelo nad cilj. Pogled na karto in pogled na zemljo sta povedala, da so že tam, kamor so namenjeni. Letalo se je spustilo nizko nad zemljo. Vodja je dal monterju znak. S pritiskom na ročko so se začeli valji vrteti, zaklopke na razpršev alnih pipah so se odprle in na zemljo se je začel vsipati prah. Dolg oblak se je vlekel za letalom in se počasi usedel na spreminjasto močvirno zelenje. V dolgih enakomernih vrstah v razdalji 23 do 30 metrov je letalo vsipalo prah. Ko je monter dal znak, da so vse posode že prazne, se je letalo spet dvignilo v višino in zaplulo nazaj na letališče. Komaj ura je pretekla od starta. Pomožno osebje je že na mestu. Spet je napolnilo posode s prahom. Takoj nato se je letalo z mrtvaško glavo vdrugič dvignilo. Drug odsek zamočvirjenega ozemlja je v nizkem poletu preletelo in spet se je vsipal prah na močvirna tla.

Nevarnost bo kmalu odstranjena

Potem ko letalo obsuje s prahom zamočvirjene kraje, gre entomolog ponovna tja. Spet se začenja trudapolno delo. Skozi blato, mlake, ovijalke in močvirno zemljo si utira pot do glavnih kotišč malarije. S stekleno posodo, zajemalko in povečalnim steklom je spet na delu. Številne preizkuse je treba napraviti. Preiskava, izvršena z znanstveno temeljitostjo, pokaže, da so ličinke skoro do zadnjega uničene. Nevarnost malarije je zaenkrat odstranjena. Seveda pa enkratno pokončevanje raznašalcev malarije ni zadostno in ga bo treba ponoviti.

Borba, ki jo znanost in tehnika vodita proti malariji, je težka in naporna. Poskusi s pokončevanjem te nevarne bolezni iz zraka se bodo nadaljevali. Nove in izboljšane metode bodo uporabljene. Možje, ki jim je poverjena borba proti malaričnim komarjem, tem majhnim in vendar tako strašnim sovražnikom, so se popolnoma predali svojemu delu. Oni so vojaki! Njihovo delo je namenjeno najvišjemu: zdravju in borbeni sposobnosti vojakov.

Za vljudnost mestnega uslužbenstva

Ljubljana, 7. oktobra.

Zaradi čim bolj vljudnega in uslužnega občevanja s strankami je podžupan comm. **dr. Salvator Tr[a]nchida** pred kratkim razposlal okrožnico vsem vodjem mestnih uradov in podjetij. Ljubljanski podžupan v novi okrožnici opozarja na svojo okrožnico z dne 17. julija t. l., nanašajočo se na dolžnosti funkcionarja do urada in strank, ter smatra, da je bila prebrana in vsem uslužbencem tudi primerno razložena. Zdi se mu pa, da je treba vendar spet osvežiti spomin, ter se zato sklicuje na tisti odstavek prve okrožnice, ki je dosti jasen in natančen ter tako tudi lahko razumljiv vsem — ne glede na izobrazbo.

Ta odstavek se pa glasi:

»V stiku z javnostjo naj javni uradnik vedno upošteva osnovno navodilo **»Iti ljudstvu na roko«**, kar pomeni, naj ne čakamo, da se pokaže potreba, in še manj odlagamo — pogosto zavoljo nepotrebnih formalnosti — zakonito sprejemanje prošenj in vlog. Pač pa je treba že v naprej preprečiti, da bi zadeve ne postale preveč pereče: pripraviti in ukreniti je treba vse o pravem času; z uvidevnostjo in pravičnostjo je treba izkazovati ono pomoč in čuječnost, ki z njo dosežemo, da bo tudi morda neprijeten, strog ukrep sprejet voljno in občuten manj težko, ker je pač potreben iz **najvišjega interesa skupnosti**. Kdor koli potrebuje posredovanje uprave, naj ima vtis, da vsekdar najde ono tenkočutnost, ki mora biti svojstvo vsakega funkcionarja.«

Nadalje pa podžupan comm. dr. Tranchida želi, naj načelniki oddelkov bolj spremljajo delo svojih podrejenih uslužbencev, da bodo vljudnost, ljubeznivost, predvsem pa potrpežljivost imeli za stalno pravilo pri občevanju z občinstvom, saj imajo stranke, če žele kakršno koli pomoč, pravico do tolažbe z dobro besedo, ki je vedno prepričljiva.

Naposled okrožnica nalaga vodjem posameznih oddelkov odgovornost za vljudno in uslužno občevanje mestnega uslužbenstva s strankami.

Mladina pomaga gluhonemim sirotam

Ljubljana, 7. oktobra.

V času, ko se zdi, da odmira vsak čut človekoljubja in da postaja po latinskem pregovoru: homo homini lupus, nas navdaja resna skrb, kaj bo z našo mladino, ki bo odrasla v takem okolju. Da smo v takih skrbeh nemara le preveč črnogledi, nam nazorno izpričuje sledeča zgodba. Tam v tistem lepem koncu našega mesta, ki mu ne pravimo zastonj Rožna dolina, je skupina mladih fantov in deklet priredila mladinsko predstavo, ki je vrgla čistega prebitka nekaj nad 340 lir. Če bi bila ta mladina taka, kakor ni, bi šla in ta prebitek kakor koli zafrečkala. Pa ga ni, ampak ga je do zadnjega centezima podarila gluhonemim sirotam. Ljubka gospodična Majda, ki ji je vrh tega pripadla še naloga, da prinese ta denar v gluhonemnico, je celo odklonila vsako javno zahvalo. Podporno društvo za gluhonemo mladino, ki je prevzelo ta dar, pa vseeno čuti potrebo, da to javno pove in da se mladim človekoljubom tudi javno zahvali. Prepričani smo, da ta svetel zgled usmiljenja do naših najbolj zapuščenih revežev ne bo ostal osamljen in da bo našel še več dokazov, da naša mladina neguje še plemenita čustva ljubezni do bližnjega. Dokler pa imamo tako mladino, smo še lahko uverjeni, da gremo kljub vsemu vendarle lepšim časom naproti. Naj torej prejmejo mladi dobrotniki naših gluhonemih sirot za svojo plemenito pobudo najprisrčnejšo zahvalo društva v imenu sirot, ki bodo tega daru deležne.

Ob tej priliki se obrača Podporno društvo za gluhonemo mladino tudi na ostalo našo javnost s prošnjo, da ob nobeni priliki ne pozabi gluhonemih revčkov. Oni sami pač ne morejo tako tolmačiti svojih tegob, kakor stori to lahko slišeč človek, pa so zato tem bolj hvaležni onim, ki jih vseeno vidijo in razumejo.

Krompir za oktober

Za oktober dobe upravičenci na nakaznice za krompir po 10 kg krompirja na vsak oktobrski odrezek. Na septembrske odrezke nakaznice za krompir ne bo krompirja, ker so upravičenci že dobili po 10 kg na črke A, B in C septembrskih živilskih nakaznic. Krompir oddajajo naslednje trgovine:

Bahovec Josip, Sv. Jakoba trg; Bartl Henrik, Predjamska ul. 24; Blažir Vladimir, Zelena jama 17; »Ekonom«, Kolodvorska ul. 8; Goršič Danica, Tržaška c. 26; Gospodarska zadruga, Bleiweisova (prej Tyrševa) c. 29; Gospodarska zveza, Maistrova c 10; Gregorc & Comp., Bleiweisova (Tyrševa) c. 15; Ilovar Marija, Bleiweisova (Tyrševa) c. 92; Jelačin Ivan, Napoleonov trg 1, Jereb Rudolf, Čampova ul. 8; Jurca Adolf Kolodvorska ul. 32; Jurčič Simon, Bleiweisova (Tyrševa) c. 5; Kačar Franc, Sv Petra c. 67; Kačar Franc, Vodnikova c. 87; Kamenšek Franc, Einspilerjeva ul. 20; Kladnik Josip, Sv. Petra c. 14; Kmetijska družba, Novi trg; I. delav. konzumno društvo v vseh svojih prodajalnah; Konzumno društvo Vič; Kovačič Marija, Miklošičeva c. 34; Kruljc Pavel, Gerbičeva ul. 3; Kušar Ana, Tržaška c. 91; Kušar Helena, Rožna dolina IX/5; Langus Ivanka, Vidovdanska c 2; Legat Anton, Miklošičeva c. 28; Lubšina Franc, Tržaška c. 66; Lunder Terezija, Rožna dolina V/26; Marinko Terezija, Prisojna ul. 7; Marn Neža, Tržaška c. 75; Marolt Karol, Trnovska ul. 13; Medved Ivanka, Zaloška c. 45; Mežan Janko, Medvedova ul 36; Mlakar Julija, Bežigrajska ul. 20 in Stari trg 28; Motoh Bogo, Krekov trg 11; Nabavljalna zadruga drž. nameščencev; Nabavna zadruga drž. železničarjev; Nabavna zadruga mestnih uslužbencev, Prečna ul; Niklsbacher, Pražakova ul.; Oven Angela, Hrenova ul. 19; Pauli A., Sv. Petra c. 38; Pengov Ozvald, Karlovška c. 19; Pezdir Ivan, Gradišče 3; Smrkolj, Vošnjakova ul.; Soklič Matko, Pred konjušnico 4; Šarabon Andrej, Zaloška c. 1; Šeme Josip, Opekarska c.; Škulj Marija, Tržaška c. 50; Slamberger Fani, Središka ul. 7; Štular Neža, Bleiweisova (Tyrševa) c. 37; Tomšič Marjeta, Kolezijska ul. 25; Urbas Miroslava Slomškova ul. 13; Verlič Josip, Bleiweisova (Tvrševa) c. 31; Volk Avgust, Resljeva c. 24; Vrhovec Franc, Jernejeva c. 39; Zaplatil Angela, Galjevica 9 a.

Mestna „ribnica“ ali „ribarna“?

Pri ljubljanski ribji tržnici se je pojavilo vprašanje, kako jo imenovati z eno samo besedo. Ribarnica se je zdela pregrda in so naredili **ribnico**, kar pa je napačno, ker pri tvorbi teh besed, ki pomenijo kraj, trgovino, prodajalno, lokal, tržnico, ne **vprašamo, kaj je tam naprodaj, marveč kdo prodaja.** Tako je po knjigarju (ne knjigarnarju) — **knjigarna**, po peku pekarna, po slaščičarju — slaščičarna, po čevljarju — čevljarna, po usnjarju — usnjarna, po sedlarju — sedlarna, po pilarju — pilarna, po kotlarju — kotlarna itd. Ne sme nas motiti izjema **mesnica** namesto mesarna. Zato je tudi nastala spaka z nemško končnico **mesarija.** Besede kakor drogerija, farmacija ne sodijo sem, ker so mednarodne in prevzete s končnico vred.

Nova skovanka ribnica za ribarnico se naslanja na mesnico, češ, po mesu mesnica, po ribi ribnica, kar ni res, ker je mesnica prvotno kraj, kjer se **hrani meso, domača shramba** ne prodajalna mesa. Danes nismo več tako bogati, da bi imeli shrambe za meso; tedaj pa, ko je nastala beseda mesnica, mesarjev v našem smislu še ni bilo. Tako je stara beseda dobila nov pojem. Ribarji so tudi prvotno ljudje, ki **lovijo** ribe, ne tisti, ki jih prodajajo, kakor je **mesar** prvotno samo klavec, ki je klal živino po hišah in ne prodajalec mesa. Kakor bi morala torej mesnica biti pravilno **mesarna**, tako mora biti ribarjeva prodajalna — **ribarna ali ribarnica.** Mesnica je stara beseda iz naroda in je v živem ljudskem govoru menjala svoj pomen, dočim je ribarna nova beseda, ki je narod ne pozna, ker ne pozna prodajalne rib. Ker pa pozna slovenski jezik **ribnico** kot »kraj, kjer živijo ribe«, nima nihče pravice rabiti jo v drugem pomenu. Mestna ribja tržnica kot velika skupna prodajalna ribarjev je torej iz dveh tehtnih razlogov ribarna ali ribarnica, tretjega ni. Končno pa, ozirajte se malo tudi na nas, ki ne znamo umetno tvoriti besed in ki pod »ribnico« razumemo nekaj drugega kakor prodajalno. **A. M.**

Gnilo zobovje, civilizacijska bolezen

Menda ni človeka, ki ne bi kdaj pa kdaj potožil o zobobolu. Vzrok razkrajanja pri nastanku gnilih zob je v prvi vrsti tvorba kislin iz ostankov jedi, ki ostanejo po jedi med zobmi in ob zobeh. Te kisline pričnejo razkrajati zob, zlasti na težko dostopnih mestih. Ko je zunanja zobna plast omehčana, se takoj naselijo mikrobi (bakterije) in pričnejo svoje razdiralno delo, ki preide kmalu tudi v globlje dele zoba; zob postane votel, nas boli in smrad gre iz njega. Zato si moramo po vsaki jedi zobe temeljito očistiti, odstraniti vse jedilne ostanke in si usta dobro izplakniti. Najzanesljivejše sredstvo za ohranitev zob je pa seveda to, da si damo zobe od prilike do prilike, morda vsako četrtletje, pregledati od zobozdravnika, ki vsako pričenjajočo se škodo takoj v začetku popravi.

Razpadanje zobov ima hudo neprijetne pa tudi nevarne posledice. Človek, ki ne more jedi dobro razgrizti, začne bolehati in ravno votlina zob je vzrok cele vrste raznih telesnih okvar. Jasno, da zaradi tega posvečajo vsicivilizirani narodi posebno pozornost zobovju. V Nemčiji je bil nedavno ustanovljen poseben zavod za raziskavanje zob. S tem je bil storjen velik korak k pobijanju zobnih bolezni. Profesor **Schröder**, ki je bil postavljen za prvega vodjo novega zavoda, je pa kmalu po svojem imenovanju umrl. Zdaj je izšla v glasilu nemškega glavnega urada za ljudsko zdravje pokojnikova poslednja razprava, ki govori o votlih zobeh in o posledicah te civilizacijske bolezni.

Zobje lahko začno razpadati zaradi vzrokov v ustih samih, kakor tudi zaradi drugih činiteljev, ki škodljivo vplivajo v vsem telesu in so v zvezi s splošnim načinom življenja, še zlasti s prehrano. Motnje v telesu zmanjšujejo odpornost zobovja in na ta način pripravljajo pot škodljivim kemičnim zajedalskim vplivom v ustih. Opazovanja so pokazala, da različne menjave prehrane močno vplivajo na odpornost zobovja zoper karies. Tako so se zdravi zobje nekaterih mladih Nemcev, ki so dlje časa bivali v Angliji, kjer vsebujejo vode malo apnenca in kjer je malo sončnih dni, znatno poslabšali in je začelo zobovje kar očitno razpadati. Nekaj podobnega so opazili na severnem Norveškem. Ni pa mogoče reči, da začne zob gniti le tedaj, kadar je njegova odpornost od znotraj nazven oslabljena s pomanjkljivo prehrano in s prebavnimi motnjami. Pojavijo se lahko okvare na zobovju, ki niso v zvezi z dogajanjem v celotnem telesu. Omenimo naj samo kvarjenje zob s prepogostim uživanjem slaščic.

Nadalje je treba priznati, da so nekateri ljudje dedno obremenjeni s slabim zobovjem, oziroma s šibko odpornostjo. Nadalje je dognano, da so posamezna plemena različno odporna, četudi živijo cela pokolenja v istih pokrajinah in v enakih življenjskih pogojih. V nekem ameriškem velemestu je sloveč raziskovalec dognal, da so beli šolski otroci dvakrat tako močno izpostavljeni gnitju zob kakor drugopolti šolarji. V vzhodni Aziji, na primer na Formozi, je med Malajci 10%, med Kitajci 50% in med Japonci 60% otrok z nagnitim zobovjem. Posebno važna je oblika čeljusti in vsega prebavnega aparata. Najbolj odporna so tista zobovja, pri katerih ob grizenju noben zob ni brezposeln in kjer se vsi zobje enakomerno brusijo. Takšno idealno stanje pa med nami žal le redko kje najdemo. Pri modernih sodobnikih nahajamo le še 20% zobovij v polni funkciji, pri nekultiviranih pa vsekakor še 70 do 80%. Z upadanjem človeških sposobnosti se veča nagib h gnitju.

Pri vsaki bolezni in nadlogi je najvažnejše vprašanje, kako naj se borimo proti njej. Schröder svetuje predvsem, da začnemo že dojenčke vaditi, kako je treba čvrsto grizti. Kolikor le mogoče dolgo naj ostane dojenček pri materinih prsih, če pa je neobhodno potrebno, da ga hranimo s stekleničko, naj dobi takšno gumijasto dudo, da ga bo silila k izdatnemu gibanju čeljusti. Živila, ki povzročajo čvrsto grizenje — zlasti jabolka, hruške, korenje, orehi — so dobra za varovanje in krepitev zob. Toda najvažnejše živilo vsekakor ostane kruh, ki povzroča izdatno »telovadbo« zobovja. Uživati moramo seveda suh kruh, ne sveže pečenega. Kajti sveži, lepljivi kruh obvisi na zobovju in povzroča vretje, da nastanejo različne kisline, ki zelo škodujejo zobovju. V sirotišnicah in v vzgojevališčih so razen tega dognali, da je enostranska hrana neugodna in da je zobovju koristno, če hrana vsebuje dosti apna, rudninskih soli in vitaminov, še zlasti vitamina D. S takšno hrano se stopnjuje odpornost zobovja, neugodno pa je preobilno uživanje ogljikovih hidratov.

Zadnji čas je,

da se naročite na knjižno zbirko »DOBRA KNJIGA«, če hočete prejemati te odlične romane po znižani ceni. Prva knjiga, Mire Pucove izvirni roman »T i h a v o d a«, je že dotiskana in jo bodo naročniki prejeli prihodnji teden. — Knjiga obsega 280 strani. Tudi nadalnji romani, ki bodo sledili vsak mesec po eden, bodo imeli po 200 do 300 strani. Naročnina je obvezna za tri mesece.

Znižane cene so naslednje:

za naročnike »Jutra« ali »Slovenskega naroda« 8.— lir za broširano in 18.— lir za boljše opremljeno in v platno vezano knjigo;

za one, ki niso naročniki naših listov, znaša cena (zaradi večjih stroškov in kasiranja in dostave) 9.— lir za broširano in 20.— lir za v platno vezano knjigo.

Cene v podrobni prodaji bodo seveda višje, zato pohitite in se naročite na »DOBRO KNJIGO«, če se še niste. Priglasite se brez odlašanja v upravi naših listov v Narodni tiskarni!

Kulturni pregled

Ob novem Slovarju tujk

Druga, razširjena izdaja dr. Frana **Bradača »Slovarja tujk«** (Ljudska knjigarna, 1942), pričuje o stvarni potrebi takega priročnika. Prva izdaja je izšla l. 1929 in je obsegala 174 strani, druga šteje v istem formatu in tisku 204 strani. Poleg Bradačevega »Slovarja tujk« imamo še Glonarjev, l. 1927. pri Umetniški propagandi izišli »Žepni slovarček tujk«, ki pa kljub skromnemu naslovu doseza tudi že 142 strani.

Neki tuj pisatelj je ob priliki napisal, da ima stalno na mizi slovar tujk, to pa zaradi tega, ker se tujkam ni mogoče docela izogniti, z druge strani pa se ne moreš nikdar dovolj zanesti na spomin. »Kadar koli zapišem tujko, ki ni ravno najbolj vsakdanja,« pravi ta pisatelj, »vedno pogledam v slovar, ali jo prav razumem in pišem.« V tem je nedvomno praktični pomen tega slovarja. Še večjega pomena pa je za čitatelja knjig in le-tem je v prvi vrsti namenjen.

V dr. Kolaričevem »Jezikovnem rešetu« (1931) je bil objavljen sestavek prof. Sovréta »Šest resnic o tujkah«, najbolj tehtna in menda tudi najbolj odločna beseda, ki je bila kdaj napisana v našem jeziku zoper rabo tujk in v zagovor jezikovnega purizma. A tudi prof. Sovré, eden najboljših poznavalcev našega jezika in odličen slovenski stilist, ni za to, da bi se nadomestile tujke po vsaki ceni. »Ne torej trebljenje po vsaki ceni,« pravi pisec, »ker bi utegnil s takim nepremišljenim puljenjem izruvati tudi marsikako zdravo rastlino, ki bi jo bilo — vsaj začasno — škoda žrtvovati.« Morda je s tujkami v besedišču tako, kakor sploh z vsem tujim: človeško sožitje je tako podvrženo medsebojnim stikom in vplivom, da popolna duhovna neodvisnost ni mogoča nikjer, kaj šele pri malih narodih. Skrb za čistost in lepoto vsega domačega ne sme voditi v mržnjo do vsega tujega. Ne zdi se važno in celo ne potrebno, da bi besede, ki — kakor na pr. kultura — označujejo skupne pojme skoraj vseh narodov, kar jih je sprejelo izročila antične kulture, nadomestili s kako prisiljeno in nepopolno besedno novotvorbo. »Kultura« nam pove mnogo več, kakor lahko pove danes na pr. Hrvatu njegova nova »uljudba«.

Če listamo po Bradačevem »Slovarju tujk«, vidimo, da je mogoče nekatere besede, ki imajo zlasti v znanosti trdno določen značaj, pač razložiti in z domačimi besedami opisati, ni pa mogoče domačih nadomestkov vedno rabiti. Vzemimo takoj n. pr. besedo »abstrakten«. Za njo imamo dobro razlago: »posnet; le z umom pojmovan, odmišljen, prenesen, pojmovan, v nasprotju s konkretnim«. To pove zadosti bralcu knjige, ne more pa rabiti piscu, ki bi hotel povedati po slovenski »abstraktna znanost«. Res je, da se ta znanost pojmuje z umom, da je v nekem smislu odmišljena in prenesena; res je, da jo označuje njen pojmovni značaj, vendar je »abstrakten« za filozofsko načitanega bralca širši in hkrati točnejši izraz za to, kar hočemo z njim povedati. Naposled bo izraz »pojmovna znanost« nepoučenemu bralcu prav tako malo povedal, kakor mu pove točnejši: abstraktna znanost. — Takih pripomb k rabi tujk bi lahko izkušen pisec nabral za celo torbo. Slovenski izrazi so včasi dobri, včasi pa ne povedo zadosti. Tako je n. pr. večkrat razloček med primitivnim in preprostim, toda v slovarju najdeš za primitiven: začeten, izviren, preprost, nerazvit, a nobena beseda se ne prilega za primitivnega človeka v določenem smislu. (Vsak preprost človek ni že primitiven.)

Če bo Bradačev pomnoženi in pregledno natisnjeni »Slovar tujk« pripomogel, da se bodo tudi pisci laže izogibali tujkam in rabili dobre in zanesljive slovenske izraze, v kolikor jih imamo, bo opravljal dobro delo. Predvsem pa sodi med priročnike slehernega čitatelja, saj je vzlic vsem puristič nim prizadevanjem s tujkami tako na gosto posejano, da tudi bralec dnevnikov prihaja večkrat v zadrego in je dobro, če ima pri roki takega svetovalca.

Nekateri prevodi

Roman Tommasa Grossija »Marco Visconti« smo dobili v prevodu dr. Joža Lovrenčiča z nekoliko netočnim naslovom »Knez Marko« (Slovenčeva knjižnica, št. 19 in 20). Grossi pripada onemu krogu italijanskih romanopiscev, ki so se literarno greli v soncu Manzonija, čigar osebni prijatelj je bil ta notar iz Bellanea. Kakor Manzoni, je tudi slovstveno manj pomembni in manj izvirni Grossi predvsem milanski pisatelj. V tej zvestobi središčnemu mestu rodne pokrajine je šel tako daleč, da je nekatere reči (na primer pesnitev »La fuggitiva«) spisal v milanskem narečju. Leta 1834 izišli roman »Marco Visconti«, ki mu je dal pesnik dr. Jože Lovrenčič lepo slovensko obliko, je nekoliko romantična zgodovinska freska burnih dogodkov in zapletenih človeških usod v Lombardiji 14. stoletja. Roman morda ni toliko presenetljiv po svoji celotni kompoziciji, kolikor je mikaven v mnogih lepih, ponekod človeško toplih in ganljivih epizodah. Nekateri lirični dostavki so bili njega dni zelo popularni. Prijatelji zgodovinskega zabavnega čtiva bodo s pridom segli po tem starejšem plodu italijanske slovstvene romantike.

V prevodu A. Anžiča sta izšli istotam dve knjigi romana baronice Orczy »Ljubezen, ki rešuje«. Tudi ta roman je zgodovinski, po njegovem stilnem značaju pa ga lahko mirno uvrstimo med romane-feljtone, kakor so bili priljubljeni pri nezahtevnih čitateljih zlasti v časih, ko je bilo življenje mirno in razmere normalne, tako da so ljudje iskali v čtivu vzburjenja in »napetih« dogodkov. »Ljubezen, ki rešuje« ni samo delo ženske, marveč se zdi spisana predvsem za ženske, odnosno za vse tiste, ki jim je knjiga pripomoček za fantazijsko vznemirjenje in za čustveno, ponekod kar sentimentalno uživanje ob vrtincu minljivih zgodovinskih dogodkov in nad brezni človeških usod. Plemenita tendenca seveda ne more dati taki stvaritvi naivne pripovedne fantazije in feljtonistične spretnosti več notranje sile in umetniške vrednosti, kakor je je mogla dati pisateljica s svojimi narativnimi sredstvi.

Kot 25. zvezek iste knjižnice je izšla v prevodu F. Stoparja povest »Veliki beli molk«. Označba roman je tu nekoliko pretirana; Louis-Frédéric Rouquetta, avtor teh zapiskov popotnika po svojevrstno zanimivih pokrajinah Aljaske, je v tem pogledu pravi Francoz, ki meni, da se tudi takole pišejo romani. Jedro tega, kot čtivo prav mikavnega in literarno izdelanega spisa je reportaža v sodobnem smislu, sicer pa so pisateljevi pripovedni prijemi povsem novelistični. To seveda ne spreminja čitalne vrednosti te knjige, ki je po snovi, t. j. z zanimivimi dogodki, srečanji in naravnimi opisi dobra knjiga za čitatelja z avanturistično fantazijo in s potovalnim hrepenenjem. Knjiga je opremljena z risbami in natisnjena na boljšem papirju.

Miloš Šušteršič

V prostorih Obersnelove galerije na Gosposvetski cesti je bila te dni otvorjena prva samostojna razstava doslej malo znanega slikarja Miloša Šušteršiča. Priredil jo je z geslom »Dolenjska vas« in zbral 32 slik, večidel krajin izrazito dolenjskega značaja. Na nedeljski otvoritvi so bili prisotni tudi zastopniki najvišjih Oblasti v naši pokrajini in številni drugi obiskovalci.

Miloš Šušteršič je pred leti študiral na ljubljanski univerzi, kjer se je posvetil zgodovini, zemljepisu in češki filozofiji. Iz težke krize, ki mu je skalila mlada leta, je našel rešitev v nekaki vrnitvi k zemlji, vrnitev v naravo, ki je velikodušna tolažnica in obnavljalka razrvanih sil. V slikarstvu je videl že za mladih nog svoj visoki vzor, toda razmere, ki so tolikokrat silnejše od človeka, mu niso dopustile, da bi šel za njim. Zato se je zopet znašel tedaj, ko se je lahko posvetil slikarstvu in zaživel v njem svoje pravo, idealizirano življenje. Zdaj je zadovoljen, da lahko ustvarja: zdaj zaupa vase in veruje v višji smisel svojega življenja.

Ob svoji prvi razstavi nam je Miloš Šušteršič napisal nekaj zanimivih besed:

»Delo, ki ga razstavljam, je nastalo kot plod našega dolgoletnega življenja na kmetih. Življenja mi ni bilo prav nič lažje od kmečkega, bilo pa je tudi prav tako delavno in zaradi tega zdravo in lepo. Kot človeku mi je delo največja dolžnost, kot umetniku pa mi je Resnica prvi imperativ mojega ustvarjanja.

Preprosta in skromna toda lepa je dežela, ki sem jo slikal. Prav taki so ljudje, ki tod prebivajo. Njihove mirne vasice po gričih in dolinah so, skoraj bi rekel, prava podoba njihove duše. Podoba, ki me je mikala s toliko silo, da sem jo vedno znova in z vedno večjo ljubeznijo študiral in slikal.

Prišel sem v te kraje pred sedmimi leti, kot mlad vseučiliščnik, poln neke navidezne modrosti, ki sem jo pobral iz raznih knjig in časopisov. Čim dalje sem živel med kmečkim ljudstvom, tem bolj sem spoznaval lepoto in čisto vrednost dela. Modrost, ki sem jo prinesel iz Ljubljane, je vedno bolj kopnela, dokler ni skopnela v žarkih razumevajoče ljubezni do te lepe zemlje in njenih nad vse pridnih ljudi. V težkem trenutku se mi je pokazala in razredčila skrivnost mojega poklica. Postal mi je jasen program mojega ustvarjanja. Le-

Kronika

* **Odlični novinarski gostje iz Italije na obisku v Budimpešti.** »Pester Lloyd« poroča, da se je pripeljal v soboto vodilni urednik agencije Stefani g. dr. Roberto Suster z rednim letalom iz Italije v Budimpešto, kjer bo nekaj dni gost. V njegovem spremstvu sta glavni urednik dnevnika »Popolo d'Italia« g. Giorgio Pini — pisec knjige o Duceju, ki smo jo pravkar dobili v slovenskem prevodu — in pa sourednik Arrigo de Angelis. Goste so sprejeli na letališču zastopniki prosvetnega oddelka v madžarskem zunanjem ministrstvu, vodilni urednik madžarskega poročevalskega urada, tiskovni ataše italijanskega poslaništva in prosvetni ataše madžarskega poslaništva v Rimu. Razen tega so bili na letališču zbrani vodilni uradniki madžarskega zunanjega ministrstva in dopisniki italijanskih listov. Po prisrčnem sv'denju so se gostje odpeljali v hotel.

* **Na vzhodni fronti** je padel štabni zdravnik Werner Halm, ki se je boril že na raznih bojiščih ter je bil odlikovan s številnimi nemškimi in drugimi odlikovanji, med drugimi z železnim križem obeh stopenj; star je bil šele 27 let. Nadalje je padel na čelu svoje čete Ludvik Turk, vladni inspektor pri delovnem uradu na Dunaju, star borec za narodni socializem, večkrat odlikovan. Pri izvrševanju svoje službe na čelu delavskega oddelka je padel na vzhodni fronti višji delovni mojster Oskar Hirt, eden izmed najmarljivejših sodelavcev v nemški državni delovni službi. V starosti 23 let je padel na čelu svoje čete nadporočnik Herbert Fink, ki je bil večkrat odlikovan, med drugim z železnim križem obeh stopenj. Na čelu svojega oddelka je padel 26letni narednik Karel Graf, ki je bil odlikovan z železnim križcem obeh stopenj, s sudetsko kolajno in z bolgarskim redom za hrabrost.

* **Milijonsko naklado** je nedavno dosegla znana knjiga nemškega ministra Alfreda Rosenberga »Mit 20. stoletja«. Knjiga je prvič izšla leta 1930. v Monakovem in to Nemci prištevajo med duhovne temelje nemškega narodnosocialističnega svetovnega nazora.

* **Odstavljeni francoski diplomati.** Francoski uradni list, ki izhaja v Vichyju, je objavil dekrete, s katerimi je odstavljenih več višjih članov francoskega diplomatskega zbora. Med drugimi sta odstavljena bivši pooblaščeni minister v Sofiji Jules Blondel, ki je pobegnil v London in poslaniški svetnik Verge, ki je svojčas služil v Rimu. Nadalje je bil odstavljen generalni konzul Neyrac v Švici.

* **O Parizu v nemški upravi** je predaval v madžarski družbi za zunanjo politiko v Budimpešti stalni sotrudnik pariškega nemškega dnevnika Jurij Filip Dhas. Živahno je opisal dogodke pred dvema letoma in presenečenje pariškega prebivalstva, ki je pričakovalo nasilno trdo vojaško upravo, je pa prišla uprava s polnim razumevanjem. Po preosnovi pariških malih in velikih podjetij je delo spet v teku, da imajo ljudje zaslužek. Nemško poslaništvo je začelo razvijati prosvetno delo. Nemški institut, ki ima nad 10.000 članov in učencev, prireja tudi koncerte, gledališke predstave in umetnostne razstave. Sodelujejo ugledni nemški umetniki. Važen posrednik za poglobitev nemško-francoskih odnošajev je dnevnik »Pariser Zeitung«, ki izhaja na osmih straneh in posreduje kulturo in miselnost med Nemci in Francozi v njih jezikih. To je zdaj najbolj čitan dnevnik v Parizu, zelo pa ga čitajo tudi v Nemčiji.

* **Opozorilo na sovražne balone v Nemčiji.** Nemški listi, med njimi tudi gorenjski in štajerski, objavljajo naslednje opozorilo' ki je važno za vsakogar: Sovražnik spušča v zadnjem času nad ozemlje rajha gumijaste balone, ki imajo premer približno dveh do treh metrov. Na njih visé v nekaterih primerih žice, na drugih balonih pa so steklenice z vžigalnimi tekočinami. Te steklenice baloni po določeni dobi letenja avtomatično odvržejo, da povzročajo, ko udarijo na tla, požare žetve, gozdov in hiš. V najnovejšem času vise na balonih tudi vreče z leseno volno, ki se vnamejo po električni pripravi, kadar zažene balon ob drevo ali poslopje Balon sam zgori z eksplozivnim sikajočim plamenom. Prebivalstvo se svari, da se ne dotika takih balonov. Dolžnost vsakogar je, da takoj obvesti policijo ali oborožene sile, kakor hitro zagleda kak balon, da ga strokovnjaki uničijo. Preden prispe policija ali vojska, je treba nepoklicane držati stran od balonov.

* **Nenavaden vzrok železniške nesreče v Švici.** Kakor smo beležili, se je zgodila na postaji Tüscherzu v Švici huda nesreča, ker sta trčila osebni in tovorni vlak. Bilo je 10 mrtvih in 16 težko ranjenih. K temu poročajo iz Berna: Tovorni vlak je hitel skozi postajo, ne da bi se brigal za signal, ki je pravilno kazal na »stoj!« Težko ranjeni strojevodja izpoveduje, da je pri uvozu na postajo začutil po vsem životu nerazumljiv vročinski val, kateremu o sledili krči in so roke in noge jenjale služiti. Strojevodja je seveda videl signal na »stoj!«, vendar ni bil v stanu, da bi vlak zavrl. In že je lokomotiva treščila v nasproti prihajajoči osebni vlak, sledil je trahoten tresk, nato pa je bilo čuti vpitje ranjenih in ječanje umirajočih.

* **Absolventi rednih Enoletnih trgovskih tečajev** imajo priliko pridobiti si temeljito višjo strokovno izobrazbo v Višjem trgovskem tečaju na trgovskem učilišču »Christofov učni zavod«, Domobranska 15. Novi prospekti na razpolago pri ravnateljstvu.

* **Večerni trgovski tečaj — v središču mesta na Kongresnem trgu št. 2 pri Trgovskem učnem zavodu** nudi splošno pisarniško izobrazbo in pouk iz strokovnih predmetov vsem onim, ki so čez dan zaposleni in se pouku posvetijo lahko šele v večernih urah. — Šolnina zmerna. — Tečaj je dostopen vsakomur. Izrabite priliko, da si s strokovnim znanjem zasigurate bodočnost. Informacije in vpisovanje dnevno, tudi zvečer. Novi, brezplačni prospekti na razpolago.

* **Učite se strojepisja! Novi eno-, dvo- in trimesečni tečaji prično v četrtek 8. oktobra.** Hitra in uspešna desetprstna metoda. — Največja moderna strojepisnica, 60 raznovrstnih pisalnih, računskih, razmnoževalnih strojev. — Specialna strojepisna šola! Posebni tečaji tudi za stenografijo, knjigovodstvo in moderne jezike. Informacije, brezplačni novi prospekti s slikami na razpolago: **Trgovsko učilišče »Christofov učni zavod«, Domobranska 15.**

* **Sodba po 10 letih.** Pred kakimi 10 leti se je bavil 44letni Valter Izrael Ullmann na Dunaju s prekupčevanjem valute in je oškodoval celo vrsto ljudi. Ko so mu postala tla prevroča, je pobegnil v Pariz, kjer je kupčevanje nadaljeval. Ko ga je začela policija zasledovati, se mu je posrečil beg v Španijo. Šele lani so ga izsledili. Zdaj je bil Ullmann prignan na Dunaj in postavljen pred kazenski senat. Zagovarjati se je moral za celo vrsto grehov, ki so mu jih dokazali. Obsojen je bil na pet let ječe.

IZ LJUBLJANE

u— **Lepo jesensko vreme** je še nadalje stanovitno. Napovedovalec vremena v Zvezdi, ki nam je letos poleti celo ob najlepših dneh venomer napovedoval poslabšanje vremena, nestanovitnost in dež, na katerega smo pa tolikokrat žal zaman čakali — vremenski črnogled torej je zadnje čase optimistično razpoložen in nam venomer napoveduje nadaljnje trajanje lepega vremena. Stanje barometra je visoko (778 milimetrov), temperatura pa je zadnje dni enakomerna in ozračje mirno. Jutra so meglena, toda opoldne nam posije sonce in nas greje do večera, ko se krvaveče poslavlja. V torek zjutraj je beležil toplomer 11° C, čez dan pa 23,3° C, kakor povprečno vse prejšnje dni; včeraj zjutraj je bilo celo 12° C, kolikor je toplomer beležil v jutru 28. septembra. Starejši ljudje pomnijo le malo takih jeseni. Pravijo, da je bilo podobno leto 1892, ko je tudi od pomladi do pozne jeseni prevladovalo sončno in jasno vreme in je bila letina podobna kakor letos.

u— **Varujmo se prehlada!** V nedeljo smo objavili daljši članek o borbi proti prehlajenju. Treba je venomer opozarjati, da se varujmo nahoda in prehlada! Kajti slej ali prej bo jesen pokazala svojo muhavost. Že zdaj vidite zjutraj, kadar je Ljubljana vlažna od megle, mnogo ljudi v površnikih. Po starem pregovoru že mala maša za suknjo vpraša. Na drugi strani poznamo pravilo, da je treba spomladi obdržati čim dalje toplo, jeseni pa lahno obleko. Treba se je pač ravnati pametno po vremenskih prilikah. Vsekakor je prehodna doba med poletjem in zimo lahko zdravju nevarna. Močan nahod ali lahek želodčni in črevesni katar često na mah uničita vso odpornost, ki smo jo nabrali med poletnimi meseci, da bi bili čvrsti čez zimo. Zlasti kadar se začnejo nalivi, ne smemo biti ničemurni, kar velja zlasti za ženski svet. Jopica, ogrinjalo, šal ali plašč za dež morajo biti vedno pripravljeni. Spodnje perilo naj bo toplejše in ponoči bodimo zadostno oblečeni. Previdnost je vedno boljša od jadikovanja. Res da nihče ne umre za malim prehladom, vendar je z njim vedno zvezano prehodno zmanjšanje splošnega zdravja, kar ovira našo delovno sposobnost.

u— **Vsaka prilika jim pride prav,** namreč tatovom, ki obiskujejo različne hiše sredi mesta tako kakor po predmestjih in oprezajo, kje bi lahko kaj izmaknili. Tatovi so najrazličnejših vrst, mali in odrasli, moški kakor ženske. Ponavadi pritiskajo na kljuke, da kaj izberačijo, v glavnem pa jim gre za to, da vohunijo, če je kdo doma. In če se znajdejo na hodniku ali v predsobi nenadzorovani, brž odneso, kar jim je pri roki, naj že bo predpražnik ali medeninasta kljuka, ki jo snamejo neverjetno naglo in spretno. Taka drzna tatvina se je na primer zgodila v torek popoldne na Starem trgu št. 7. Neki tat, ki je najbrž že večkrat oprezal po hišah na Starem trgu, se je polakomnil medeninaste pipe pri vodovodu na hodniku v drugem nadstropju. Privil je vijak na vodovodu, da ni bruhnila voda iz cevi, nato pa je spretno in naglo snel pipo in že tudi izginil. Izkoristil je priliko, ko ni bilo nikogar v bližini, o čemer se je prej prepričal s trkanjem na nekatera vrata. Kajpada bo skušal pipo brž vnovčiti, zato naj bodo nakupovalci kovinskih predmetov previdni. Prav tako kakor na kovine prežijo tatovi zlasti na obutev, na obleko in hrano. Tako nam je znan primer, da je bilo nedavno v Rožni dolini ukradenih več parov čevljev. Opozarjamo zlasti gospodinje, naj pridno zaklepajo shrambe in stanovanja in naj pazijo na sušeče se perilo.

u— **Skupinski pevski tečaji za začetnike in lanske gojence se prično v Slogini glasbeni šoli z oktobrom. Pevci, ki se žele izvežbati v pravilnem in lepem petju, se morejo še vedno prijaviti. Skupinski pevski pouk ima namen širiti kulturo pevskega glasu tudi v krogih onih pevcev, ki si ne morejo glasu izoblikovati z obiskovanjem solopetja. Prijave sprejema šolska pisarna v Pražakovi 19.**

u— **Glasbena zgodovina.** Predavanja iz glasbene zgodovine se prično v Slogini glasbeni šoli dne 8. t. m. ob 17.30. Glasbena zgodovina je zanimiva ne le za onega, ki se uči glasbe, temveč tudi za vsakega ljubitelja glasbe in za omikanca sploh. Poslušati jih more za malo prist'bino vsakdo. Predavanja bodo enkrat na teden. Pojasnjevali jih bodo od časa do časa glasbeni nastopi. Prijave sprejema šolska pisarna v Pražakovi 19.

u— **Vpisovanje v trgovsko učilišče »Christofov učni zavod«, Domobranska 15. za Enoletni trgovski tečaj s pravico javnosti se vrši vsak dan. Pogoji za sprejem: dovršeni 4 razredi srednje oz. meščanske šole. Dijaki(-inje) z nižjo predizobrazbo se sprejmejo v posebni oddelek. Pravice rednih dijakov(-inj): veljavnost izpričeval, rodbinska doklada, dijaške vozne karte! Brezplačni prospekti na razpolago pri ravnateljstvu. Pouk prične 12. oktobra.**

u— **Tečaji italijanščine, nemščine, francoščine itd. — dnevni in večerni — se prično 12. oktobra Začetni, nadaljevalni in konverzacijski oddelek. Uspešna in praktična učna metoda. Učnina zmerna! — Posebni tečaji tudi za knjigovodstvo, stenografijo, strojepisje itd. Zahtevajte nove brezplačne podrobne prospekte: Trgovski učni zavod, Kongresni trg 2.**

u— **Starši! S poukom otrok srednjih, strokovnih in ljudskih šol že začenjamo. Vpišite jih že sedaj, ker bomo z njimi ponovili vso tvarino, predno gredo v šolo, pozneje pa bomo z njimi delali vsak dan sproti dve uri (razlaga, poprava nalog, priprava, izpraševanje itd.) Informacije in prijavljanje dnevno od 8. do 12. in 14. do 16. Korepetitorij, Mestni trg 17-I.**

u— **Povsod se ljudje pridno uče modernih jezikov. Prijavite se v nove tečaje, predvsem italijanščine, nemščine in francoščine. Posebne konverzacijske ure za spretnejše! Začetek 15. oktobra, prijavljanje dnevno od 8. do 12. in od 14. do 16. Mestni trg 17-I.**

Iz Novega mesta

n— **Živilski trg je dobil že popolnoma jesensko lice. Prevladujejo gobe in zadnja leta ni bilo na trgu še nikoli toliko lepih jurčkov in ostalih gob kot zdaj. Gospodinje posebno kupujejo majhne jurčke, ki so pripravni za vlaganje. Razen gob, ki jih je letos izredno veliko v okoliških gozdovih, pa so letos tudi orehi zelo dobro obrodili, kar se pozna na trgu, ki je poln orehov. Zaradi dolgotrajne suše pa je zelo trpela zelenjava, za katero vlada vedno večje povpraševanje. Pač pa je trg še vedno zelo dobro založen z uvoženim in domačim sadjem. Posebno grozdja prinašajo okoličanke precej na trg in je tudi cena zanj primerna.**

n— **Nesreča pri obiranju sadja. V Črešnjevcih pod Trško goro je obiral jabolka 11-letni sin kočarja Janez Ogorelec. Ko je splezal na vrh jablane, se je odlomila pod njim trhla veja in deček je s tako silo priletel na tla, da si je zlomil obe nogi in se težko poškodoval po glavi.**

n— **Semensko žito. Kmetovalci, ki zaradi ujm nimajo dovoljno lastnega semena pšenice, bodo lahko dobili semensko pšenico pri podružnici Kmetijske družbe v Novem mestu. Glede pogojev in ugotovitve potrebne količine se naj obrnejo na podružnico. Ker je seme že na poti, so prijave nujne in naj se izvrše takoj.**

n— **Trgatev se bliža koncu. Že celih petindvajset let ni Dolenjsko doživelo tako ugodne zgodne in tudi tako ugodne trgatve kot letos. Prva trgatev se je pričela že na Mali Šmaren, ko so na najprisojnejših krajih že brali portugalko. Glavna trgatev pa se je v novomeški okolici pričela okoli 1. oktobra in je do danes že skoraj zaključena. Vreme je bilo letos trtam in trgatvi izredno naklonjeno in še vedno vlada prava »pasja vročina«, tako da se prvi trgalci že kesajo prerane trgatve. Po novomeških gostilnah se že toči prvi mošt, ki je izredno sladek ter daje naslutiti, da bo letos dolenjsko vino res zelo dobro.**

n— **Krava ga je nabodla.** V Dolenji Nemški vasi pri Trebnju je pasel krave 9letni pastir Jožef Podhribovšek. Nenadoma pa je ena izmed krav podivjala ter nabodla pastirja tako nesrečno, da mu je prebodla trebuh in mu prizadejala nevarne poškodbe.

Z Gorenjskega

Na vzhodni fronti sta padla koroška rojaka Ernest Natter, prostovoljec pri oboroženem oddelku SS, in pionirski naddesetnik dr. Franc Samonigg, diplomirani trgovec, po rodu iz Borovelj.

V Kranju je bilo preteklo nedeljo zborovanje bivših bojevnikov iz prve svetovne vojne. Njihovi organizaciji je bila izročena zastava Govoril je državni izobraževalni poverjenik Ertl iz Berlina, zastavo pa je izročil okrožni vodja Kuss. Sledil je mimohod, popoldne pa so bile družabne prireditve in javni koncert vojaške godbe.

Prvi sprejem v nemško državljanstvo na Jesenicah je bil pred kratkim slovesno opravljen v domu Volksbunda. Precejšnjemu številu jeseniških Nemcev so bile izročene zelene in bele članske izkaznice Volksbunda, s katerimi so deležni vseh pravic in dolžnosti nemških državljanov.

Na Bledu so bile sklicane na sestanek vse žene nemških priseljencev, ki še bivajo tam. Okrožna ženska voditeljica Marija Goritschnigova jim je govorila o nalogah in dolžnostih vsake nemške žene.

Poročili so se v Kranju: Erik Mühle in Terezija Szmihradsky iz Kranja oziroma z Bleda, Ladislav Brunzlik in Sidonija Macha, Janez Pertič in Kristina Peganova ter Viktor Šolar in Ana Peklejeva, vsi iz Kranja. V septembru je bilo v Kranju zabeleženih 26 rojstev in komaj 8 smrtnih primerov.

V Tržiču je bilo veliko zborovanje narodno socialistične stranke v dvorani »Pri skali«. Govoril je dr. Komposch, ki je razpravljal o bivši Jugoslaviji in o boljševizmu. Krajevni skupinski vodja dr. Puza pa je ocenjeval pomen priključka gorenjske dežele k Nemčiji.

80 letnico je praznoval eden izmed najzvestejših uslužbencev rudniške uprave v Pliberku, Šimen Mačnik. V mladosti je bil vrtnar znamenite igralke Marije Geistingerjeve, nato je stopil v službo pri pliberškem rudniku, kjer je služboval 38 let, zdaj pa uživa pokoj. Mačnik in njegova žena, ki tudi že dolgo služi pri pliberškem podjetju, sta bila deležna posebne počastitve.

Dve nesreči s kolesom sta se primerili v Celovcu. 24 letna uradnica Terezija Miklavčeva je padla na vožnji in si ranila možgane. Nadalje je padel s kolesa 69 letni upokojeni sodni ravnatelj Jakob Kolman in si pretresel možgane.

Muzej v Beljaku je zadnji čas pridobil nekatere zanimive umetnine in starine. Med drugim sta prišli v njegovo last dve sliki starega beljaškega slikarja Kancianija. Nadalje je muzej kupil portret ljudskega pesnika Podeserja, ki ga je naslikala Roza Ermacora, ter pokrajino (olje) Ferdinanda Fröschla. Posebno dragocena je pridobitev nekega Paracelzovega dela iz leta 1578.

Pogumna mati. Žena občinskega uslužbenca Lamprehta v Sv. Salvatorju pri Brežah na Koroškem je bila priča strašne nesreče, ko je njun poldrugo leto stari otrok padel v potok Metnico. Mati ne zna plavati, kljub temu je planila v visoko narasli potok in se je tako dolgo borila z vodo, da je rešila otroka živega iz valov.

Iz Spodnje Štajerske

O paradižu sadja in grozdja poroča mariborski dnevnik na podlagi knjige Viljema Sattlerja, ki je nedavno izšla v Gradcu, o čemer smo kratko poročali. Na Spodnjem Štajerskem obsegajo vinogradi z žlahtnim trsjem okrog 18.000 hektarov; povprečno rodijo na leto 500.000 stotov grozdja, ali nad 300.000 hektolitrov vina. Druga spodnještajerska posebnost je sadjarstvo. Nad poldrugi milijon jablan rodi letno več kakor 300.000 stotov jabolk, večji del samo odlično namizno sadje. V tem pogledu prednačijo Slovenske gorice in Haloze, a tudi Savinjska dolina rodi izvrstna jabolka. Nadalje je na Spodnjem Štajerskem okrog 470.000 dreves sliv ali češpelj, 354.000 hrušk in 120.000 črešenj in višenj. Breskve in marelice različnih okusnih vrst najdeš povsod po vinogradih. Po gajih rode kostanji in lešniki. Vsega skupaj je kaka 2,800.000 sadnih dreves, ki upravičujejo sloves Spodnjega Štajerskega kot sadni paradiž Nemčije.

Na egiptski fronti: razbit ameriški tank

tega mi ni mogla dati nobena šola, marveč samo dolgotrajno spoznavajoče življenje na kmetih. Smisel tega programa je v temle: Resno in pošteno delo je lepo, pa naj se kaže v kateri koli obliki. Ta misel je izražena zlasti v avtoportretu, pa tudi v »Ženi z otrokom«. Samo, da se ji tu pridružuje še poveličevanje materine ljubezni. Moje krajine so nastale iz celotnega gledanja na življenje v splošnem in posebej še na vas in kmeta. Pri slikanju sem se držal kar le mogoče skromnosti v barvah in linijah. Če bi žongliral s tem ali z onim, bi lagal. Če bi naslikal na pr. to hišo ali to vodo z izbranimi mavričnimi barvami, bi to ne bila več luža, ampak ribnik z vrbo.«

Preprostost, iskrenost, intimno vživetje v dolenjsko krajino, to so resnične značilnosti Šušteršičevih slik. Marsikak Dolenjec je v njihovih nekričavih barvah in v prikupnem tonu ozračja, ki se vzpenja nad zmernimi hribi in ljubkimi polji, spoznal genia loci domače krajine. Zato so Šušteršičeve slike vzbudile pri dosedanjih obiskovalcih zasluženo pozornost. Miloš Šušteršič je s svojo prvo samostojno razstavo dospel na važno točko svojega slikarskega razvoja. Naj bi ga na nadaljnji poti spremljala uspeh in sreča!

Razstava bo odprta do 20. t. m. vsak dan od 9. do 18. ure.

ZAPISKI

Renan

Pred petdesetimi leti je umrl eden značilnih mislecev 19. stoletja, Ernest Renan (1823—1892). Bil je po rodu iz Bretanje, kakor Chateaubriand in Lannennais. V svojih »Souvenirs d'une jeunesse« se v krasno spisani prozi spominja domače zemlje in dijaških let, posebej še let, ki jih je preživel v katoliškem bogoslovju, boreč se že tedaj s skepso in z vabami pozitivističnega stoletja. Slednje je zmagalo. Njegovo prvo večje, v burnem letu 1848 izišlo delo se imenuje »L'Avenir de la science« (Bodočnost znanosti). Je to tipična knjiga 19. stoletja, izpoved kar neomajne vere v znanost, ki bo zmagovito reševala vse življenjske tajne in probleme ter zagotovila človeškemu rodu lepše, srečnejše življenje. Renan ni mogel dogledati mračnih senc, ki so ležale za tehničnim napredkom, in zaslutiti usodne drame, ki jo bo neizprosno ustvarilo v zgodovini človeštva nevarno naraščajoče nasprotje med nravnim in tehničnim razvojem. Renan, učenec Avgusta Comta, je do smrti veroval v »salut par la science«, rešitev na podlagi znanosti, ki jo je postavil v nasprotje z »odrešitvijo vere«, enostransko zaupajoč sili in odločnosti človeškega uma; pri tem je docela prezrl zapletenost človeške narave, v katere »orkestru« je samo eden izmed instrumentov.

Renan je bil zgodovinar, orientalist, filozof in pisatelj. Bil je versko vzgojen, zato so ga živo zanimale verske zadeve Najbolj popularno je njegovo delo »Vie de Jésus«, ki je vzbudilo oster odpor teološke kritike. Bil je to prvi zvezek njegove »Histoire des origines du christianisme« (Zgodovina začetkov krščanstva). Delo se je nadaljevalo s knjigo o apostolih, posebej še o sv. Pavlu, dalje s knjigo o verskih ločinah in krivoverskih pojavih. Več zajetnih knjig obsegajoče delo se končuje z življenjepisom cesarja Marca Aurelija, čigar filozofski lik je postavljen v okvir propada antičnega sveta. (Ta knjiga je izšla še nedavno v italijanskem prevodu med zgodovinskimi monografijami založbe »Corbaccio«.) V teh in drugih delih je bil Renan pozitivist z vsemi slabostmi in odlikami te šole, vendar je kazal tudi nekaj romantičnega nadiha in živega čuta za psihologijo. Poskus njegov in njegovih sodobnikov, da bi pozitivistično razložili sile in gibanja mističnih pojavov v zgodovini človeštva, je ostal poskus in nič več. — Renan je spisal tudi razne eseje in filozofske drame. Znani so njegovi »Dialogues philosophiques« (1876).

Renan je bil v bistvu umetniška duša, prikrit pesnik, bleščeč stilist. Slednja lastnost mu je bila skupna z njegovim velikim sodobnikom in somišljenikom H. Tainom. Oboževal je nemško filozofijo. Po čitanju Herderja, Kanta, Goetheja je napisal: »Mislil sem, da sem vstopil v tempelj, ko sem mogel občudovati to čisto, vzvišeno, tolikanj moralno in religiozno literaturo v najboljšem pomenu besede.«

O koncu mladostnih spisov pravi, da je hvaležen usodi, da ga je prav v tem času poslala v minljivo življenje, zakaj našel je človeštvo v dobi velikega napredka. Menda pa so tudi že njemu kdaj pa kdaj prihajali dvomi v stvarno vrednost tega umstvenega in tehničnega napredka, za katerim daleč zaostaja človekova moralna osebnost. Saj je v filozofskem dvogovoru »Certitudes« napisal: »Dvajsetkrat na dan se vprašujemo, ali je vredno živeti, če moramo prisostvovati propadanju vsega, kar smo imeli radi. Srečen, kdor veruje v svet večnega Boga in lahko, kakor sv. Avguštin med obleganjem Hippona, umira potolažen.« Tako je pozitivist Renan že sredi sedemdesetih let prejšnjega stoletja občutil nestalnost in krhkost duhovne stavbe, ki ji je bil sam eden izmed predstaviteljev v zboru vodilnih glav tedanje intelektualne Francije.

Druga izdaja knjige prof. dr. Vidmarja

V založbi Friedr. Viewega in sina v Braunschweigu je izšla druga izdaja knjige profesorja tehnične fakultete na naši univerzi, predsednika slovenske Akademije znanosti in umetnosti dr. Milana Vidmarja **»Das Ende des Goldzeitalters«.** Knjiga, ki je — kakor znano — znatno predelana nemška izdaja pred leti izišlega tehtnega potopisa »Med Evropo in Ameriko«, je kljub vsej vojni dobi in njenim okoliščinam vzbudila v Nemčiji široko pozornost. O tem pričajo številne ocene in časniški glasovi, ki smo jih delno zabeležili tudi mi. Dejstva, da je bila prva izdaja v nekaj mesecih razprodana, je že samo najboljša potrditev zanimanja za prof. Vidmarjevo knjigo, ki vzlic vsej prijetni obliki nikakor ne sodi med lahko čtivo. Je to knjiga za zrele, misleče ljudi, ki hočejo pogledati globlje v temno problematiko našega časa.

»Pisec je svoje prvotne misli poglobil«, je pisal Ernst Samhaber v svojem članku (Deutsche Allgemeine Zeitung), in uporablja za razjasnitev preobrata, ki je nastopil v razvoju, tako napredek fizike v zadnjih desetletjih, kakor velike gospodarske spremembe. Le-te so mu samo simbolna podoba novega razvoja mišljenja, ki se je začel v fiziki. Tako je podlaga te knjige nenavadno široka. Obsega vprašanja, ki se le redkokdaj obravnavajo v tako široki formi. Pri tem pa pisec ume ostati vedno poln življenja. V ospredju stoje vzlic vsem teoretskim in zgodovinskim razglabljanjem njegovi osebni vtisi. Skozi doživetje prodira ta tehnik v razgibana vprašanja gospodarske vede in filozofije.«

Werner Kummer je pisal v »Magdeburgische Zeitung«: »Slovenski šahovski mojster, vseučiliščni profesor v Ljubljani dr. Vidmar je dal s tem delo, ki sicer ni narodnogospodarska strokovna knjiga, zato pa je primerno, da vzbudi v širokih čitateljskih vrstah rodovitne diskusije. Knjiga daje več kakor obeta naslov. Ne bavi se morda z vprašanji valutne in kapitalne politike, marveč je kulturna študija, celotni obračun z minevajočim časom, čigar značilnost je bilo oboževanje zlata.«

Tudi strokovni časopis »Elektrotechnik« je posvetil obširnejše poročilo knjigi pisca, ki je po stroki sam mednarodno priznani strokovnjak v elektrotehnični vedi. »Vidmar se zaustavlja pri boju človeškega razuma z naključjem in jemlje prav njega pod povečevalno steklo. Kot tehnik in šahovski mojster znani pisec nas vodi ob vzpodbujajočem kramljanju od svojih dovetij svetov k pretresljivim razmišljanjem o svetu in o dogajanju. Na teh duhovnih sprehodih se ovedemo, da je bila vojska sužnjev kot gospodarska sila v boju za obstoj že zdavnaj nadomeščena z modernim robotom — strojem, da pa je prav sedaj postalo zlato nova sila, ki si zopet vzdržuje sužnje. Samopašnost in pohlep po zlatu sta kriva, da razum v vojnah človeške zgodovine mrcvari samega sebe in z vrtoglavo naglico dovršuje uničenje. Vidmar s svojimi zanimivimi in smelimi mislimi prepričuje... Ostromiselni šahovski mojster je premeril s svojim značilnim načinom pisanja vse prostore in globine kritičnega preudarka in nas kar potegne za seboj, ko si tako rekoč korakoma pridobiva miselno jasnost in sodbo. Je to lahko vodstvo k težkemu delu.«

»Grossdeutsches Leichbüchereiblatt« pravi, da bi po naslovu sklepali, da gre za gospodarsko razpravo, v resnici pa je v tem delu obilo načelnih in dragocenih odgovorov na vprašanje, ki se globoko tičejo današnjih ljudi. Pisec, pravi ocenjevalec, je slovenskega rodu, ugleden učenjak in raziskovalec na področju energijskega gospodarstva in svetovno znani šahist.

V »Deutsche Zeitung in den Niederlanden«, ki izhaja v Amsterdamu, je posvetil dr. Claus Schrempf Vidmarjevi knjigi daljši članek z naslovom »Na meji dveh epoh.« Tu sodi o knjigi, da je spisana presenetljivo preprosto in da je čudovita v svoji vizionarni doglednosti ter polna nepozabnih vtisov. Svoj obsežni članek končuje pisec s sklepom, da je pisec knjige »Das Ende des Goldzeitalters« prav tako genialen pisatelj, kakor je genialen šahovski mojster.

»Storia della Musica«, delo Andrea della Corte in Guida Pannaina, obsegajoče tri zvezke v 4-formatu, številne ilustracije in notne priloge, je pravkar izšlo v drugi izdaji.

Pitje povzroča bolezni

V času trgatve, ko rada pade ljubka beseda o »zlati kapljici«, ne bo odveč, če pogledamo tudi na senčno stran uživanja alkoholnih pijač. Kajpada sta zdravo vino in pivo koristno živilo, če ju uživamo zmerno, prav zmerno. Toda strast pitja je zlo, veliko zlo, na katero je treba vedno in vedno opozarjati ljudstvo. Odlični naš psihiater dr. Fran Göstl je napisal že mnogo razprav o alkoholizmu in po njem naj povzamemo naslednji pouk:

Med narodom je še vedno razširjena vera, da je alkohol potreben, da daje moč in krepča človeka, ter da je zato potreben slabotnim in bolnim.

Da bi bilo redno zauživanje alkohola koristno, to se je že zdavno znanstveno ovrglo. Kot zdravilo se je res uporabljal; ko sem studiral na Dunaju, je profesor Nothnagel priporočal redno uporabo alkohola kot zdravilo pri mnogih obolenjih, pozneje se je temu oporekalo, češ, da imamo razna druga zdravila z istim učinkom, ter se je alkohol povsem opustil. Zadnja leta pa se zopet pri nekaterih obolenjih priporoča in uporablja, tako pri pljučnici, seveda le v malih dozah. Povsem krivo je (kot se je to večkrat zgodilo), ako ima bolnik poleg stekleničice z zdravilom še liter vina in pridno sega po njem. Ako poleg tega priznavamo še slabotnim uživanje alkohola kot krepčilo, a le po zdravniškem nasvetu in v količinah, od njega določenih, in ako torej alkoholu priznamo malo in na gotove slučaje omejeno vrednost v zdravniškem oziru — moramo nasproti temu ugotoviti, da je mnogokrat povzročitelj obolenj.

Alkohol manjša odpornost

To je tem nevarnejše, ker narod tega zvečine ne verjame in ker je dotičnik že tako zelo v oblasti tega zla, da noče in ne more opustiti te škodljivosti. Dostikrat je tudi organizem že tako zelo propadel in razpadel, da vzdržnost le s težavo premaga bolezen, ako je to sploh še mogoče. Omejitev alkohola je navadno zelo iluzorična, ker jo pacijent vedno prekoračuje. V spomin mi prihaja neki dunajski gostilničar, ki mi je pravil: »Zdravnik mi je dovolil piti le dva vrčka piva na dan, vprašal sem še dva druga in vsak mi je dovolil dva vrčka. To je že šest vrčkov. No šest si jih dovolim pa še sam — torej 12 vrčkov na dan. To je sicer komaj polovica tega, kar sem doslej pil, pa nekaj mora človek vendarle storiti za svoje zdravje.«

Alkohol je škodljiv že s tem, da manjša odpornost proti raznim obolenjem ter da po njem oslabljeni organizem obolenje težje prenaša, a posebno še s tem, da sam povzročuje razna obolenja, tako predvsem želodčne katare. Saj je umevno, vedno in vedno nova škodljivost povzroča obolenje želodca, ki se javlja v slabem teku, nezadostni prebavi, bruhanju, driskah itd. Pijanci trpe na tem leta in leta in ni čuda, če povsem obnemorejo.

Na čem zbolijo alkoholiki

Prva pijanska bolezen je tuli jeterna ciroza (Angleži jo imenujejo: pijanska jetra), ki pričetkom včasih ne kaže težjih znakov, pač pa pozneje povzroči vodeničnost in proti koncu večkrat želodčne in črevesne krvavitve ter vodi v smrt. Vem za večje število mož, ki so zapadli tej bolezni in umrli v svojih najlepših moških letih. Tudi obolenja srca in ledvic so pogosto povzročena po alkoholu. Velika množina tekočine, katera preide v žilje, zahteva seveda od srca mnogo več napora pri bitju. Zato se mišičevje pomnoži, srce se poveča, da zmore težje opravilo. Kakor pa drugi organi, tako se tudi srce pri alkoholih pomaščí in degenerira, da končno le ne premore pretežkega dela in nastopi vodeničnost. Tako veliko in zamaščeno srce so anatomi krstili za »monakovsko pivsko srce«, ker je pogosto pri Monakovčanih, ki zauživajo neverjetne množine svojega težkega piva. Da srce slednjič kljub temu omaga, temu se ne smemo čuditi. Ako voznik ne zmore klanca z navadno vprego, privzame še par konj — da se premaga večji napor. Ako se pa to večkrat ponavlja, tudi dvojna vprega končno odreče.

Tudi ledvične bolezni razumemo, ker morajo ledvice vedno in vedno opravljati neobično delo, spreminjajoč obilico zaužite pijače v seč.

Alkoholiki pogosto obole tudi na sladkorni bolezni. O protinu je obče znano, da ga največkrat povzroči preobilo zauživanje alkohola. Tudi o revmatizmu zelo pogosto tožijo alkoholiki, a to največkrat po krivici, kajti one bolečine v nogah, katere imajo za revmatične, so povzročene po vnetih živcih (neuritis), ki je pač res posledica alkohola. Alkohol povzroča tudi razne ohromelosti.

Knoblauch je opisal ohromelost pri neki mladenki, ki je bila nekaj let ljubimka nekega bogataša. Ko jo je pa ta zapustil, je moralno povsem propadla, se okužila, popila po 12 steklenic šampanjca na dan, potem pa bila 8 let hroma v bolnici, kjer se ni mogla ganiti iz postelje.

Ker je alkohol eden glavnih povzročiteljev poapnenja žil, je umevno, da so alkoholiki nagnjeni h kapi — ki je najčešče povzročena po krvavitvi iz možganskih žilic, ki se zaradi poapnenja raztrgajo. Istotako ima tudi srčna kap vzrok v raztrganju poapnjene aorte, glavne srčne odvodnice, kar povzroči hipno smrt. Umevno je torej tuli, zakaj ravno alkoholike ta rada zadene.

Blaznost in nasilnost

Posebno tesna je zveza med alkoholom in božjastjo. Ne le, da se pri alkoholnih ekscesih večkrat pojavijo taki napadi, tudi božjastniki dobivajo pogoste in težke napade po zaužitju včasih le male količine alkohola, dočim so oni redkejši in lažji in včasih celo izostanejo, ako se povsem opusti zauživanje vsakršnih alkoholnih pijač. Je pa tudi pogubna zveza v tem, da imajo alkoholiki zelo pogosto božjastne potomce.

Navedel sem le glavne in najpogostejše telesne bolezni, na katerih pijanci zbole pogosteje od treznih ali abstinentnih ljudi in od katerih nekatere naravnost lahko nazivamo bolezni pijancev, četudi ne zadevajo izključno teh. Alkohol je ravno strup, ki človeka stori zanje sprejemljivejšega. Ako torej v teh slučajih alkohol le posreduje obolenje in dostikrat tudi smrt — pa v nekaterih slučajih tudi sam po sebi povzroči smrt. Večkrat se čita, da je kdo, največ vsled kake stave, užil ogromne množine alkohola in se naenkrat mrtev zgrudil na tla. Bilo je le zastrupljenje z alkoholom, ki je bilo tako močno, da je ugonobilo človeka.

Kot navadnejše, lažje zastrupljenje pa moramo smatrati vsako pijanost, ki je obenem tuli kratkotrajna blaznost. Izvanredno velikega pomena pa so blaznosti ali duševna obolenja, povzročena po alkoholu. Sicer pri vseh raznih blaznostih igra alkohol veliko vlogo, saj je med bolniki tretjina takih, ki so bili vdani pijančevanju — a kljub temu imamo še razna druga obolenja, ki so izključno po alkoholu povzročena in katere nazivamo alkoholske blaznosti. Patološko pijanost opažamo pri alkoholikih (a tudi pri epileptikih in histerikih), pri zakaljeni zavesti se pri njih pojavljajo nasilnosti in zločini.

Tudi kronični alkoholizem vodi dostikrat do brutalnosti in nasilnosti, glavni njegov znak je duševni propad, zlasti v etičnem oziru. Zanemarjanje dolžnosti in dela in s tem gospodarski polom, ker se vse porabi za pijačo, v ta namen se tudi delajo dolgovi, zastavlja in prodaja imetje. Bolnik je povsem neuvideven, išče povsod krivce svoje nesreče, le v svojem početju ne. Tudi telesno vedno bolj propada, pojavljajo se blodnje in halucinacije, povsod sluti zavistnike in sovražnike. Posebno se pojavlja ljubosumje in misel o nezvestobi žene, kar vede do vednih prepirov, pretepov in včasih celo umorov. — Sleinjič naj še omenim pijanski blodež ali tkzv. »delirium tremens«, kjer se poleg želodčnih slabosti, brezspanja, glavobola, pojavljata strah in preplašenost. Od halucinacij so zlasti znane one številnih, malih, vedno premikajočih se živali, muh, miši, itd. Bolniki pogosto navidezno opravljajo svoja običnа dela ter so v vednem nemiru. Nekateri alkoholiki zapadejo pogosto v ta delirij, nekaterim je celo smrtonosen.

Jalov ugovor

Iz tega žal le površnega in kratkega pregleda spoznamo, kako pogubno vpliva alkohol glede na duševna obolenja in koliko nesreč baš tu povzroča. Le prerado se ugovarja, da alkohol pač ni tako nevaren zdravju, ker je toliko pijancev, ki v polni telesni in duševni čilosti dosežejo prav visoko starost. Gotovo ni vsakemu tako poguben, ker sicer bi človeški rod že davno izumrl — a njegova škodljivost je vendar neovržno dokazana in on ugonobi nešteto manj odpornih in boleznim bolj dovzetnih ljudi leto za letom. Že pamet sama veleva, da se moramo varovati, ter se ne smemo slepo polajati v nevarnost, ker ne moremo izključiti, da ona tudi nas ne doseže.

In vsakdanja izkušnja na žalostnih zgledih kljub vsemu temu ne odvrne narodov od pogubne strasti, ki zahteva vedno več žrtev. To je ravno prokletstvo in poguba tisočerim in tisočerim. Zato pa je opravičeno, da se vedno na novo ponavlja nauk o škodljivosti alkohola.

Prebivalstvo Nemčije med dvema vojnama

V prvi svetovni vojni je močno nazadovalo, medtem ko je v sedanji vojni le za malenkost padlo

V prvi svetovni vojni od leta 1914. do 1918. je bilo v Nemčiji 900.000 manj porok, tri in pol milijona manj rojstev, dva milijona vojnih žrtev (padlih in umrlih na ranah) in tri četrt milijona žrtev lakote med civilnim prebivalstvom zaradi blokade. Če primerjamo razvoj števila prebivalstva v sedanji vojni po podatkih državnega statističnega urada v najnovejšem zvezku »Gospodarstva in statistike« vidimo, da vojni dogodki kakor na drugih področjih tuli na ljudskobiološkem področju zavzemajo neprimerno ugodnejši potek kakor v prvi svetovni vojni.

Sklepanje porok v sedanji vojni ni le ostalo na isti višini kakor v mirnem času, ampak se je celo pomnožilo. Število novo sklenjenih zakonov je bilo na področju Rajha leta 1939. ko je stopilo pred oltar 774.163 novoporočencev, za 204.000 višje, pa tudi v letu 1940., ko so se poročili 613.103 pari, za 81.000 višje od števila, ki v normalnih razmerah odpade na ženitve sposobne moške. Tudi vojna proti Sovjetski zvezi doslej ni imela za posledico zmanjšanja števila novo sklenjenih zakonov. Lansko leto kakor tudi prvo polovico letošnjega leta število sklenjenih porok vseskozi odgovarja mirnim časom. Po stanju konec junija se je sorazmerno celo 330.000 parov več poročilo kakor se jih je leta 1910/11. Opaža pa se občutno zmanjšanje starostne dobe novoporočencev. Zakoni se sklepajo pretežno med mladimi moškimi in ženami, kar daje za porast prebivalstva po vojni prav dobre izglede. V prvi svetovni vojni je izpadek zakonov med mladimi ljudmi, ki je dosegel visoko število 582.000, nasprotno sedanjemu položaju imel za posledico občutno nazadovanje porodov po vojni.

Zlasti razveseljivo je dejstvo, da je imela vojna doslej prav majhen vpliv na nazadovanje rojstev. V prvi svetovni vojni so porodi devet mesecev po začetku tako naglo padli, da je število živih novorojenčkov leta 1915. bilo že za 436.000 manjše, naslednje leto pa celo za 789.000 ali 43.4% nižje kakor leta 1914. Tudi v sedanji vojni se je takoj po začetku sovražnosti število rojstev znižalo, toda nikakor ne tako močno kakor v prvi svetovni vojni. Razveseljivo pa se potem opaža, da se je po posameznih zmagovito zaključenih vojaških pohodih, ko je na bojišču tako rekoč vladal mir, število rojstev vedno znatno pomnožilo. Tako se je začasen izpadek nadoknadil s temi viški. Zato nam statistični podatki za leto 1940. izkazujejo celo majher porast rojstev, medtem ko se je naslednje leto število porodov v primeri z letom 1939. zmanjšalo samo za 111.000. Številke o rojstvih dokazujejo, da razmnoževalna volja nemškega naroda nikakor ni popustila in da je eventuelni izpadek le posledica odsotnosti velikega števila moških iz domovine ali od družine.

Umrljivost civilnega prebivalstva ne daje nikakršne opore za misel, da se je zdravstveno stanje nemškega naroda zaradi nujno potrebnih omejitev v prehrani poslabšalo. Število umrlih je od leta 1938. vsako leto nižje in se še vedno manjša. Leta 1941. je prišlo 12.3 smrtnih primerov na 1000 prebivalcev, nasproti 13 v prejšnjem letu in prav toliko v prvi polovici tekočega leta. Pri tem pa so vračunane tudi žrtve terorističnih napadov sovražnega letalstva med civilnim prebivalstvom.

Pesa

Skoraj soglasno so priporočali in še priporočajo kmetijski strokovnjaki, naj pese ne obiramo in tudi pesnega listja ne uporabljajmo za krmljenje svinj. Uspehi te propagande so pa vendarle malenkostni. Naše gospodinje obirajo peso z nezmanjšano vnemo, nekatere bolj, druge manj.

Res je, da se s kuhanjem redilnost in tečnost pesnega listja zelo, zelo zmanjša. Tudi je res, da svinje prav velike množine svežega pesnega listja ne prenesejo brez škode. Z druge strani pa je zopet resnica, da je surovo pesno listje redilno in vsebuje polovico več beljakovin ko pesa, to je korenina sama. Dočim vsebuje pesa povprečno le 0.7% beljakovin, je v pesnem listju 1.2%.

Posebni redilnosti bo torej med drugim pripisovati, da se naše gospodinje držijo stare šege in obirajo peso. Tudi novejši znanstveni in primerjalni poizkusi so pokazali, da dobimo z njive, posejane s peso, več redilnih snovi, če peso v dobi dozorevanja ali 1 do 2 tedna pred dozorevanjem zmerno obiramo, kakor pa, če se listja sploh ne dotaknemo in pese ne obiramo.

Redilna vrednost pesnega listja je danes v naprednejših pokrajinah že tako upoštevana, da presojajo uporabnost kake pesne vrste tudi po tem, kolikšen je njen pridelek listja. Gre pri tem seveda le za listje, ki ga dobimo ob spravljanju pese, kajti močnejše obiranje pred dozoritvijo celotnemu pridelku pese naravno škoduje.

Marsikateri živinorejec je že preizkusil, da dajejo jeseni krave, čim zmanjka deteljnih in grašičnih krmskih mešanic, nezmanjšano količino mleka, ko začne pokladati surovo pesno listje. Žal, da pri pokladanju tega krmila čestokrat ne poznajo meje in mere, ter silijo živini preveč in preobilo pesnega listja, ki je vrhu tega še morebiti onesnaženo s prstjo ali blatom. Ob obilici pridelka hočemo čestokrat listje izrabiti na ta način, da ves pridelek skušamo v najkrajšem času pokrmiti. Posledica krmljenja s preveliko množino s prstjo onesnaženega pesnega listja je potem driska in napihovanje, če že ne kaj hujšega.

Odvišni pridelek pesnega listja skušajmo zaradi tega shraniti v polni sočni redilnosti za zimo na ta način, da sveže listje okisamo v silosu — kjer je ta na razpolago — ali pa v primerni podsipnici.

Podsipnico za pesno listje pripravimo enostavno takole: Na dva metra široki ploskvi njive, v bližini doma, denemo čevelj na visoko slame. Nato razprostremo

v plasteh dva do tri metre visoko in enakomerno listje, ki ga sproti tlačimo. Nato denemo nekoliko razrezane slame, na vrh še nekoliko nerazrezane dolge slame in nazadnje še čevelj visoko zemlje. Podsipnico potem obtežimo še s kamenjem. Po preteku 6 tednov je listje okisano in uporabno za krmljenje.

Vsekakor bomo okisano listje pokrmili prej kakor pa peso samo, ki se v podsipnici nepokvarjena drži lahko delj časa. Na Gorenjskem shranijo marsikje pesno listje tudi na ta način, da ga posuše v kozolcih ali na kakih plotovih in stenah ob hlevih. Ker pa nalože listje včasih v predebelih plasteh, se rado pokvari. Posušeno listje potem razrežejo in skuhajo. To pa ni dobro.

Boljše ko sušenje je vsekakor kisanje. Ako že pesno listje sušimo, pokrmimo presnega, to je nekuhanega. Redilna vrednost nekuhanega posušenega pesnega listja je polovico večja. S pokladanjem v surovem stanju štedimo tudi na stroških za delo in drva. Važno je tudi, da navajamo živali na uživanje pesnega listja le polagoma ter da pesnega listja ne krmimo samega, marveč le poleg druge suhe zimske krme. Ob obilnejšem pokladanju listja damo živini tudi klajnega apna ali stolčene krede. Vsekakor pa glejmo, da bomo dobili z njive čim snažnejše pesno listje in da bomo pokladali le listje, ki ne bo niti najmanj onesnaženo s prstjo. Zlasti če je jesen deževna, je pesno listje dostikrat močno onesnaženo. Takšno listje je treba pred krmljenjem ali pred okisanjem oprati, da s tem preprečimo pri živini razne neljube nevšečnosti v prebavilih in s tem tudi slabšo gospodarsko izrabo in prebavo sicer redilnega pesnega listja.

S TRAMVAJA

Gospod Prepeluh je danes zelo slabe volje. Prvič ima nahod, drugič na tramvaju vleče, tretjič je ostal brez sedeža Razen tega pridirja na neki postaji v zadnjem trenutku mlad gospod s psom na vrvici, skoči na stopnišče in pusti lepo psa teči ob tramvaju.

Gospod Prepeluh se je zdaj pošteno ujezil. Grdo je pogledal in zamrmral: »Mučenje živali . . .« In še marsikaj. Pa se ne da zapisati.

Mladi gospod je nekaj časa molčal. Ko pa mu je bilo naposled že preveč, je dejal ravnodušno:

»Le nikar se preveč ne razburjajte. Saj se tudi vi peljete, vaš nos pa teče.«

KAJ VEM? KAJ ZNAM?

421. Kako se imenujejo prvotni švicarski trije kantoni?

422. Kaj je plutovina?

423. Kaj je energija in kaj pravi o njej glavni zakon fizike?

*

424. Koliko je ura?

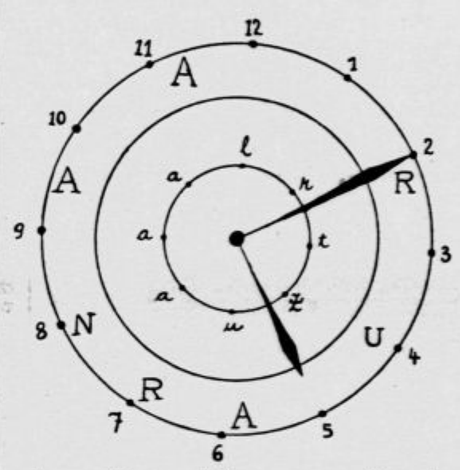

Če pravilno zvežeš posamezne črke, dobiš pregovor, ki ga imej vedno pred očmi!

*

425. Za računarje

Iz številk 1 do 9 je sestaviti račun, ki znaša njegova vsota 72.

*

Rešitve nalog 4. t. m.:

416. Pisatelj Janez Mencinger se je rodil v Brodu pri Bohinjski Bistrici.

417. Zardevanje temelji fiziologično na širitvi kožnih žilic.

418. Navadni generator (dinamostroj) daje ali istosmerni ali izmenični električni tok. Risbena upodoba izmeničnega toka je sinusova črta, ker se jakost induciranega toka spreminja kakor kotna funkcija sinus (glej vpr. 413.).

V današnji sliki imamo tri sinusove črte, premaknjene druga proti drugi. Mrežne pokončne daljice predočujejo trenutna stanja, tako zvane faze toka. Čas, ki ga potrebuje izmenični tok, da se vrne v isto fazo, se imenuje perioda izmeničnega toka. V naši sliki je zopet zaradi lažje konstrukcije razdeljena perioda na 12 enakih delov. Ustrezne faze morate šteti vedno od 0 do dotične številke na levem oz. na desnem robu slike. Amplituda je maksimalna jakost induciranega toka. Fazne sličke so pravokotno postavljene na srednjo vodoravnico v enakih medsebojnih razdaljah, neodvisno od amplitude. Kriva črta je položena po vrhovih faznih slik (daljic). Izmenični tok menja smer navadno 50-krat v sekundi.

Črta a (debelo izvlečena) začenja s fazo 0, črta b (črtkasta) začenja s fazo $^4/_{12} = {}^1/_3$, črta c (črtkastopikasta) začenja s fazo $^8/_{12} = {}^2/_3$ periode. Slika predočuje torej tri istočasne izmenične toke, ki hitijo drug za drugim s fazno razliko $^1/_3$ periode. Tak tok se imenuje trofazni ali vrtilni tok.

Pri generatorju za vrtilni tok so zgrajeni trije enostavni generatorji za izmenične toke v en sam stroj tako, da se lahko uporablja skupni trofazni tok ali vsak izmenični tok zase. Zato imajo velike centrale največ trofazne generatorje.

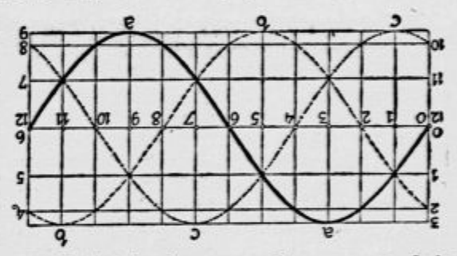

Vrtilni tok je pomemben za gradnjo elektromotorjev. Če je motor tako zgrajen kakor navadni generator za enofazni tok, teče motorjev rotor samo tedaj, če se število njegovih tur (vrtežev) ujema s številom period privedenega izmeničnega toka. Če tak »sinhronski« (= enakočasni) motor preveč obremenimo, s čemer se zmanjša njegova vrtilna hitrost, se lahko kar ustavi. Ta nedostatek je odpravljen z motorjem na vrtilni tok, z »asinhronskim« motorjem, čigar rotor sploh nima drsalnih obročev (kontaktov) in obremenjen sicer lahko iztiri iz faze, kakršno ima stator, se pa zato ne ustavi.

*

419. Skrivnostni spomenik

Pravilna sestava zlogov in črk nam da pregovor: Ni vse zlato, kar se sveti.

*

420. Koliko so stari?

Oče ima 42 let, sinova pa 7 in 11 let. Pred šestimi leti je štel oče tedaj 36 let, sinova 1 in 5 let, skupaj 6, tako da je bil oče dejansko 6-krat tako star. Čez dve leti bo imel oče 44 let, sinova 9 in 13 let, 44 pa je 2-krat 9 in 13. Čez 24 let bo imel oče 66 let, sinova pa 31 in 35, ali skupaj isto tako 66 let.

Vitko Lovec:

Prevara

V samotni večerni uri stopajo človeku pred ogledalo spomina dogodki preteklosti in opazuje jih z različnimi občutki. Nekaterih se veseli in se rad pomudi pri njih, drugi mu vzbujajo nevoljo ali celo srd in jih skuša za vedno izbrisati iz knjige spominov.

Kako je že bilo? Ko je preteklo nekaj tednov, pa se mu zdi vse nekam neverjetno, morda je le sanjal? Ne, ni sanjal, resnično se je zgodilo.

Naneslo je tako, da sta se nekaj tednov domalega vsak dan videla in govorila, vsakdanjosti seveda, o čem drugem bi govoril človek, ako ga zanese naključje v tujo družbo?

Skrivaj jo je opazoval in zdelo se mu je, da ni še videl lepše, prikupljivejše ženske. Ne samo to; vsaka njena poteza, vsaka njena kretnja tako fina in privlačna — niti najmanj odbijajočega ni našel na njej.

Tam nekje v skritem kotičku srca mu je oživela iskrica, zadušiti jo je hotel izpočetka, pa se ni dala ugasiti, vedno večji je bil njen žar, dokler ni gorel s plamenom.

Začel je premišljati, kako bi ji odkril srce, pa se je takoj ustrašil te misli, preveč drzna se mu je zdela. Videl je, kako so se sukali večkrat kavalirji okrog nje, kako bi mogel vendar on tekmovati z njimi?

Pa mu ni bilo treba odkrivati svoje ljubezni, njeno bistro oko je kaj hitro opazilo srčno razpoloženje novega znanca. Čutila je njegovo živčnost in njegov nemir, kadar je bil v njeni bližini, in tudi on je v svoje veliko veselje spoznal, da je zelo, zelo prijazna z njim. Začela je napeljevati pogovor na bolj zaupne reči in rad ji je povedal mnogo več kakor je vprašala. Postala sta kaj hitro dobra znanca in ko se je bližal dan ločitve, ni mislil Joško na nič drugega več ko na neizmerno ljubezen do lepe in ljubeznive gospodične Mire. Bil je prepričan, da tudi ona ve za njegovo ljubav, saj ji je to že pri več prilikah dovolj jasno pokazal.

»Zelo mi je bilo drago . . . nikoli ne pozabim zabavnih uric v vaši druščini,« je gostolela, ko se je poslavljal. »Ob priliki se menda spet vidimo, saj pridete večkrat v Ljubljano, ali ne? Da, da, živo veverico ste mi obljubili; kdaj jo dobim? Ah, tako se je že veselim!«

Kako je bil Joško vesel, ko je gospodična Mira sama skrbela za to, da se ne prekine njuno znanstvo, ampak da se čim prej spet snideta! Takoj sta se dogovorila za prvi sestanek v Ljubljani.

V sodnem parku sta se sešla in tisti večer je bil velik praznik ljubezni. Jošku se je zdelo, da plava kakor riba v brezbrežnem morju ljubavi, in če bi izginilo še kdaj to morje, potem bi ostal on kakor riba brez vode, ne mogel bi več živeti. Ob slovesu, ki je trajalo najmanj uro, sta določila prihodnji sestanek v Lattermannovem drevoredu.

Tam je čez teden dni čakal Joško lepega večera, toda Mire kljub čakanju ni bilo od nikoder. Oditi je moral, ne da bi jo videl vsaj trenutek, da bi ji vsaj mogel seči v mehko ročico. Pretrpel je silne bolesti, celo zbolel je in moral je ostati nekaj dni v svoji sobici.

Prejel je drobno pisemce: nič ni huda in vse mu odpušča, ker ga je zaman čakala v Lattermannovem drevoredu . . . Tako mu je pisala.

Joško si ni mogel razložiti čudne zagonetke. Saj je vendar čakal istotam več ko uro, kako bi jo bil mogel zgrešiti? Morda pa je vendarle on zakrivil kako nesporazumljenje? Ni mu dalo drugače ko da se je odpeljal v Ljubljano in jo posetil. Oba sta se držala nekaj časa rezervirano, ko da se čutita drug od drugega varana.

Zavila sta proti Tivoliju in tu je Mira pokazala Jošku v Trubarjevem parku mesto, kjer je oni večer čakala nanj. Tedaj je Jošku postalo naenkrat vse jasno. Kaj more on zato, če je zamenjala Lattermannov drevored in Trubarjev park! Svetel žarek sreče mu je spet razjasnil obraz in prosil jo je odpuščanja, kakor da je on kriv neljubega dogodka. Potolažil jo je s tem in spet sta si bila dobra, spet je užil nekaj svetlih uric v bližini ljubljenega bitja.

Pripovedovala mu je med drugim o svoji mami, ki jo je zadnjič obiskala. Ko ji je povedala, da se je seznanila z njim, je bila mama zelo vesela in bi ga želela poznati, vsaj njegovo sliko bi rada videla. Jošku je bilo to prav všeč in je rekel, da se bo dal ob prvi priliki nanovo slikati, pa tudi od nje si želi slike.

Ker je tudi Mira rekla, da nima nič primernega, sta se domenila, da se pojdeta oba fotografirat in sicer kar skupno. Prihodnjo nedeljo jo bo čakal kar v ateljeju.

Nestrpno je čakal nedelje in še pred določeno uro je vstopil pri fotografu. Na prijazno vprašanje je odgovoril, da počaka nekaj minut na gospodično, ker se bo dal skupno ž njo slikati.

Sedel je v čakalnici, fotograf je prišel zdaj pa zdaj pogledat, toda gospodične ni in ni bilo. Jošku se je začelo dozdevati, da se mu fotograf že posmehuje, ker čaka tako potrpežljivo že celo uro. Poslovil se je z jezo in žalostjo v srcu, češ da se nista z gospodično sporazumela, najbrž glede ure. Sam pri sebi pa je začel že sumiti, da Mira dela tako morda namenoma.

Taval je po mestu brez cilja. Bolelo ga je, kakor z razbeljenim obročem mu je stiskalo in žgalo srce. Nobene misli ni mogel najti, ki bi ga umirila, začel se je tolažiti z besedami apostola Pavla: »Ljubezen je potrpežljiva in dobrotljiva . . . ne išče svojega, se ne da razdražiti, ne misli hudega . . . vse prizanese, vse veruje, vse upa, vse pretrpi. Ljubezen nikoli ne mine.«

Zvečer, ko je čakal vlaka na kolodvoru, da se odpelje domov, je videl Miro, ki se je pripeljala z notranjskim vlakom v družbi mladega kavalirja, vsa vesela in razposajena. Prav mimo njega sta šla proti izhodu in takrat je čul nekaj besed, ki so mu vse pojasnile. Opazila ga ni.

Jošku se je zdelo, da se mu rušijo tla pod nogami.

Čez nekaj dni je prejel pisemce:

«Ljubljeni Joško! Ves dan sem čakala v svoji sobici, da začujem Tvoje korake. Zakaj si izbral ravno mene, da me mučiš na način, ki nosi najstrašnejše bolečine? Bodi Ti odpuščeno, da se hočeš naslajati nad mojo bolestjo. Pretrpela bom, saj . . . ljubezen je potrpežljiva in dobrotljiva, ne išče svojega, se ne da razdražiti, vse veruje . . .«

Jošku ni mogel čitati do konca. Vrgel je pismo na tla in ga poteptal.

SPORT

Samo 85 sekund je trajalo

Nekaj zanimivih podrobnosti o dramatičnem porazu Španca Ferrera v boksarskem dvoboju za naslov evropskega prvaka v welterski teži

Vse premalo vidno smo zadnjič objavili prvo vest o važnem boksarskem dvoboju, ki ga sta prav pred kratkim — po dolgem oklevanju in najrazličnejših zaprekah — v Parizu opravila med seboj za naslov evropskega prvaka v welterski teži francoski prvak Maurice Cerdan in njegov španski tekmec Ferrer. Čitatelji se gotovo še spominjajo, da se je borba ob izrednem zanimanju sportne javnosti v izredno kratkem času — trajala ni niti eno minuto — končala s knock-outom na račun španskega boksarja in je tako Cerdan spet na novo dobil naslov evropskega prvaka v tej kategoriji.

O tej nemajhni boksarski senzaciji — saj je šlo vendar za oficielni nastop dveh kandidatov za evropsko prvenstvo, pa je pri vsem tem eden nasprotnikov odpovedal skoraj čisto začetniško — smo dobili sedaj na vpogled podrobnejša poročila, iz katerih šele prav izhaja, kakšno klavrno vlogo je imel na tej prireditvi ta predstavnik španskega boksa in kakšno navdušeje in razočaranje obenem je zavladalo med množicami v dvorani, ki so se komaj namestile, da bi pričele uživati v posameznih fazah te borbe, pa so nekaj hipov za tem že videle na tleh enega izmed obeh borcev in zmago prisojeno njihovemu ljubljencu Cerdanu. Očividec večera pripoveduje med drugim:

»Pred pričetkom tega težko pričakovanega dvoboja ni bilo prav gotovo nikogar, ki bi se bal, da Cerdan ne bo obvladal Ferrerja. Prav tako pa tudi ni bilo nikogar, ki bi bil mislil, da bo Francoz slavil svojo zmago v takem poletu in bo do končne odločitve minilo samo pičlih 85 sekund To je gotovo rekord za prireditev, na kateri je bil oddan nič več in nič manj kakor naslov evropskega prvaka.

Povrh tega je treba kar précej povedati še to, da je Cerdanov odločilni udarec padel prav za prav že v 5. sekundi, in sicer takoj, ko je prvič položil svojo desnico na Španca, toda tako močno, da se je skoraj onesvestil in pozneje ni bil več toliko pri moči, da bi sploh lahko reagiral kot enakovreden partner.

Ta prva lekcija je bila tako bliskovita, da velika večina publike, ki še ni bila dovolj osredotočena na dogodke na deskah, sploh ni opazila, da je Ferrer že ves omotičen in je prav za prav že izgubil partijo zaradi te prve usodne napake. Ko je Španec prejel še en udarec z leve, se je preveč zauplјiv pognal celo v napad, pri čemer pa je zagrešil še drugo nepremišljenost, saj se je čisto nezavarovan pokazal nasprotniku.

Ta hip je seveda Cerdan izkoristil in že spet je proti Špancu švignila njegova silna desnica in ga zadela sredi obraza, tako da se je takoj zvalil po deskah. Tudi ta druga polomija še ni izučila nerodnega novinca v težki borbi. Ko je že ležal na tleh je zagrešil še tretjo neumnost, najbolj usodno. Dvignil se je namreč s tal, še preden je belgijski sodnik začel šteti. Zdaj ga je Cerdan še enkrat »potipal« z desnico in Ferrer je bil takoj na tleh, toda še zdaj ni bil toliko priseben, da bi bil vsaj teh nekaj sekund med štetjem pridobil za oddih.

Ko se sodnik spregovoril besedo »eden«, se je znova pobral in spet nastavil sinemu Cerdanu, stisnjen ob vrvi in brez vsakega odpora. Zdaj je Francoz spustil nanj točo svojih udarcev in še trikrat se je moral Španec povaljati po tleh in spet pobirati. Tedaj so njegovi sekundanti zalučali brisačo v ring — v znak predaje. Mož je nastopil brez prave rutine in ni bil nasprotnik mednarodne kakovosti.

S to zmago je Cerdan spet zasedel prestol evropskega prvaka v welterski teži in računa se lahko, da zdaj v Evropi nima drugih tekmecev razen italijanskega prvaka Peireja in nemškega mojstra Edera. V teh dnevih se je Cerdan vrnil v svoj Marseille, kjer bo lahko čakal na morebitni semifinale med prej omenjenima zasledovalcema, iz katerega bi šele lahko dobil pravega kandidata za svoj naslov. In še prav zadovoljen sedi tamkaj, saj mu je pariški match vrgel lep kup denarja. Dohodki prireditve so bili največji v zadnjih 13 letih v Parizu in če je od 1,400.000 frankov prejel samo tretjino, bo že lahko nekaj časa brez velikih skrbi čakal na kakršnokoli odločitev za zeleno mizo.

Dodatki od nedelje

Borba za nogometne točke

Prva prvenstvena nedelja na italijanskih nogometnih terenih je minila. V vseh treh divizijah s 83 tekmami, na katerih je za točke nastopilo naenkrat »samo« 1800 igralcev. Domači strokovnjaki so to prvo nedeljo najbolje označili kot nedeljo potrditev in odkritij. Potrdile so svoj lanski sloves enajstorice Bologne in Genove in deloma tudi državni prvak Roma, čeprav ne preveč prepričevalno. Brez prave barve sta se pokazali moštvi Triestine in Lazia, zato pa smo v Livornu in Bariju vsaj ta prvi dan odkrili dve ekipi, ki sta proti vsem pričakovanjem uspešno prestali otvoritveno preizkušnjo. Prav veseli so bili v nedeljo ožji pristaši obeh milanskih garnitur (Ambrosiane in Milana), od katerih je prva doma iztrgala obe točki zelo nevarnemu Torinu, druga pa se s srečanja z drugim torinskim nasprotnikom Juventusom tudi ni vrnila praznih rok. V vodstvu divizije A je do prihodnje nedelje Bari, sledita pa mu Bologna in Ambrosiana.

Med drugorazrednimi si je z otvoritvijo prvenstvenega plesa najbolj opomogla Padova, na častnih mestih pa sta zaenkrat Brescia in Pro Patria.

Z nemških nogometnih igrišč bi hoteli zabeležiti naslednje nedeljske prireditve: V spodnještajerskem prvenstvu so imeli v Mariboru lokalni »derby«, ki so ga Rapidovci proti železničarjem tesno z 2:1 odločili zase. V Celju so domačini izgubili nastop enakega pomena z Rosenthalom z 2:3. Med prireditvami nižjih razredov je bil zanimiv nastop nogometašev Westena iz Celja, ki so v Mariboru igrali s poštarji in zmagali z 2:1.

V Trbovljah so pred kratkim dobili novo igrišče. Ob otvoritveni svečanosti so imeli na novem prostoru nekaj dobrih atletskih nastopov, v nedeljo pa tudi nogometne tekme in telovadne preskušnje. Največ zanimanja je bilo seveda za nogomet, kjer je pokazalo svoje znanje policijsko moštvo z Dunaja, k je zasluženo premagalo domačine s 3:2. Slavnostni spored so pomagali izpopolniti tudi Celjani in Hrastničani.

Dunajske prvenstvene tekme zadnje nedelje so se končale takole: Rapid — Vienna 3:3, Wiener AC — Austria 6:1, FC Wien — Reichsbahner 3:1, Florisdorfer AC — Sturm (Gradec) 4:2, Sportklub — Wacker 5:5. Na čelu tabele je še zmerom Vienna.

Jeseniški tableteniški igralci so zadnje dni gostovali na večjem turnirju v Innsbrucku. Kot moštvo so bili najboljši Tirolci, na drugo mesto pa so se plasirali Jeseničani po zmagi nad Dunajčani. V medmestnem dvoboju med Innsbruckom in Jeseničani so zmagali Gorenjci z 2:1. Gorenjsko mesto sta zastopala znana izborna igralci male žogice Knific in Strumbl.

V olimpijskem stadionu v Helsinkih so imeli v nedeljo mednarodni atletski miting, katerega so se razen enega Nemca udeležili tudi nekateri Švedi, med njimi kot senzacija — švedski Nurmi Gundar Haegg. 16.000 ljudi je bilo v stadionu. Haegga so spustili na 3000 m in dali njegovima tekmecema, Fincema Sarkami in Pekariju še 100 m naskoka, toda Haegg ju je brez naprezanja pustil za seboj, sam po potreboval čas 8:19.6. V teku na 400 m je zmagal Šved Franzen s 46.4 pred domačinom Storskrubbom, ki s svojim časom 49.1 sploh ni mogel poseči v dogodke. Enako velja tudi za 200metrsko progo, ki jo je obvladal Šved Ohlsson z 22.2 pred Fincem Kronquistom (23.2) in edinim Nemcem Kochom z enakim časom. Haegg je za svojo zmago v Nurmijevi domovini prejel najlepše darilo, pokal v spomin padlega finskega srednjeprogaša Höckerta iz rok njegovega očeta.

V Bukarešti je evropski boksarski prvak v peresni teži Gino Bonodavalli pred 15.000 gledalci uspešno prestal preskušnjo proti rumunskemu kandidatu za njegov naslov Giorgiu Popescu. V 15 krogih je gladko obdržal premoč in neoporečno zmagal po točkah. Tako ostane Bondavalli še dalje na svojem mestu med evropskimi prvaki z rokavicami!

Nemška nogometna reprezentanca bo 18. t. m. v Bernu igrala proti Švicarjem, štirinajst dni pozneje pa nastopila tudi še proti Hrvatom.

Radio Ljubljana

ČETRTEK, 8. OKTOBRA 1942-XX

7.30: Lahka glasba. 8.00: Napoved časa; poročila v italijanščini. 12.20: Komorna glasba. 12.30: Poročila v slovenščini. 12.45: Polke in mazurke. 13.00: Napoved časa; poročila v italijanščini. 13.15: Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih sil v slovenščini. 13.10: Pet minut gospoda X. 13.25: Lahko glasbo vodi dirigent Gallino. 14.00: Poročila v italijanščini. 14.15: Simfonična glasba na ploščah. 14.45: Poročila v slovenščini. 17.15: Godalni orkester vodi dirigent Spaggiari. 17.45: Koncert sopranistke Luise Garbi. 19.30: Poročila v slovenščini 19.45: Pisana glasba. 20.00: Napoved časa; poročila v italijanščini. 20.20: Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. 20.30: Vojaške pesmi. 20.45: Lirična prireditev družbe EIAR: Nagajivi ljubimci, komična enodejanka Enrika Comitta, glasba Attilija Perellija. — Horaciji, zgodovinska enodejanka Livija glasba Ennija Porrina. V odmorih: predavanje v slovenščini; zanimivosti v slovenščini. 22.45: Poročila v italijanščini.

Naše gledališče

DRAMA

Četrtek, 8. oktobra, ob 17. uri: Oče naš... Red Četrtek.
Petek, 9 oktobra: zaprto.
Sobota, 10. oktobra, ob 17.30: Večno mlada Saloma. Izven.
Nedelja, 11. oktobra, ob 14: Poročno darilo. Izven. Znižane cene od 10 lir navzdol;
ob 17: Oče naš. Izven.

Abonenti reda četrtek bodo imeli danes v četrtek **ob 17. uri** predstavo E. Gregorinove igre v sedmih podobah z uvodom: »Oče naš«. Delo zajema vsebinsko sedmero prošenj iz molitve ter jih ponazoruje v moralnih in socialnih vprašanjih iz današnjega časa. V delu je zaposlen ves dramski ansambl. Igro je zrežiral E. Gregorin, zvočne efekte je posnela tvrdka »Radio Philips« (Zrimšek).

Prihodnji teden bo prva letošnja uprizoritev Jurčič-Golieve igre »Deseti brat«. Igra že več ko desetletje ni bila na odru naše Drame. Naslovno vlogo bo igral Milan Skrbinšek, Piškava-Peček, Kvasa-Drenovec, Dolefa-Lipah, Benjamina-Bratina, grajsko gospo-Gabrijelčičeva, Manico-Levarjeva, Marijana-Verdonik, Krjavlja-Cesar. Igro bo zrežiral prof. Šest.

OPERA

Sobota, 10. oktobra, ob 17. uri: Traviata. Red Premierski. Otvoritvena predstava operne sezone.
Nedelja, 11. oktobra, ob 16: Seviljski brivec. Izven. Cene od 24 lir navzdol.
Ponedeljek, 12. oktobra: Zaprto.

Nova »Traviata«. Operno gledališče bo začelo letošnjo operno sezono s popolnoma na novo naštudirano »Traviato«. Predstava bo zanimiva, ker bomo slišali v naslovni partiji prvič Ksenijo Vidalijevo, za katero pomeni nastop v tej vlogi novo stopnjo razvoja. V tenorski partiji bo spoznalo občinstvo debutanta Draga Čudna, gojenca pevske pedagoginje ge. Ljudmile Serpekove. Očeta bo pel Janko, zdravnika-T. Petrovčič k. g. Dirigent: D. Žebre, režija in scena: C. Debevec, zborovodja: R. Simoniti, koreograf: inž. P. Golovin.

Opera pripravlja Millöckerjevo opereto: »Gasparone«. Millöcker je znan kot komponist »Dijaka prosjaka«. Njegova glasba je melodiozna, zasnova operete ima za vzor klasično operetno formo. Dejanje ima za vsebino zgodbo o razbojniku Gasparonu, strahu Sicilije, na račun katerega se zgodijo razni »zločini«. Glavne partije bodo peli: Ivančičeva, Sladoljev, Barbičeva, M. in B. Sancin, Zupan in J. Rus. Dirigent: R. Simoniti, režiser: inž. P. Golovin.

Iz Hrvatske

Odlikovani nemški kulturni delavci. Za zasluge, ki so si jih pridobili na kulturnem področju, je Poglavnik odlikoval prof. dr. Karla Löscha z redom krone kralja Zvonimira prve stopnje z zvezdo, red krone kralja Zvonimira druge stopnje pa sta prejela nemška publicista Klemens Dietrich in Gerhard Kristof.

Hrvatski ranjenci v zagrebškem gledališču. Pretekli petek je bila v zagrebški operi otvoritvena predstava Lisinskega opere »Porin«. V gledališče so pripeljali tudi nekaj hrvatskih ranjencev, ki so v Poglavnikovi loži z velikim zanimanjem sledili predstavi.

Proslava bolgarskega narodnega praznika v Zagrebu. Državni praznik, ki so ga 3. oktobra proslavili po vsej Bolgariji v spomin na 24 letnico vladanja carja Borisa in 34 letnico proglasitve bolgarske neodvisnosti, je bil svečano proslavljen tudi v Zagrebu. Ob 11. dopoldne je bila v pravoslavni cerkvi služba božja, ki so se je med drugimi udeležili tudi posebni odposlanec kralja Borisa, bolgarski poslanik v Zagrebu in predstavniki hrvatskih oblastev. Po končani službi božji so udeleženci čestitali bolgarskemu poslaniku.

Nova radijska oddaja pod naslovom »Hrvati v borbi« bo od 17. t. m. dalje vsako soboto ob 20.10. Najprej bo predavanje, potem pa glasbene točke. V predavanjih bodo seznanjali poslušalce o smernicah in načelih ustaškega pokreta in o borbi Hrvatov za svobodo v preteklosti kakor tudi o njihovih junaštvih v sedanji vojni.

»Jutro« v hrvatskem tisku. Vodilni dnevnik »Hrvatski narod« je obširneje zabeležil, kako je ljubljansko »Jutro« v nedavnem daljšem dopisu orisalo Zagreb kot mlado velemesto. »Hrvatski narod« je povzel kratko vse tehtne in zanimive podatke o velikem razvoju hrvatske prestolnice.

Hrvatski delavci pošiljajo iz Nemčije milijonske vsote. Po obvestilu nemške obračunske blagajne so hrvatski delavci poslali v mesecu juliju v domovino 2,778.200.78 RM, v mesecu avgustu pa 2,450.891.93 RM prihranjenega denarja.

MALI OGLASI

Kdor išče službo plača za vsako besedo L —.30, za drž. in prov. takso —.60, za dajanje naslova ali šifro L 2.—. Najmanjši iznos za te oglase je L 7.—. — Za ženitve in dopisovanja je plačati za vsako besedo L 1.—, za vse druge oglase L —.60 za besedo, za drž. in prov. takso —.60, za dajanje naslova ali šifro L 3.—. Najmanjši iznos za te oglase je L 10.—.

Služba dobi

Hlapca za gospodarska dela, starejšega, sprejmem na trajno delo. Hrana, stanovanje v hiši. Naslov v vseh poslovalnicah Jutra. 13481-1

Čevlj. štetarico tudi začetnico in več pomočnikov sprejme — Mrak, Sv. Petra c. 30. 13485-1

Služkinjo mlado, pridno, ki zna nekoliko kuhati, sprejme dvočlanska družina. Vprašati: Salon »Fanči«, Via Petrarca (prej Komenskega) 26. 13479-1

Sprejmem frizerko dobro moč, za takoj. — Naslov v vseh poslovalnicah Jutra. 13478-1

Delo dobi več zidarjev in delavcev. Plače ugodne. Naslov v vseh poslovalnicah Jutra. 13499-1

Čevljar pošten, dobi delo na dom. Triumf, Miklošičeva cesta 12. 13505-1

Dva čevljarja sprejmemo. Plača ugodna. Triumf, Miklošičeva cesta 12. 13504-1

Službe išče

Samost. kuharica z večletno prakso, zanesljiva in poštena, želi službe pri enemu ali dveh gospodih. Nastop s 15. oktobrom. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Gospodinja«. 13476-2

Oddam dve vezani, opremljeni sobi z eno posteljo in s souporabo kopalnice, takoj. Naslov v vseh poslovalnicah Jutra. 13486-2

Pouk

Nemško konverzacijo in pouk nudi izobražena gospa. Konverzacija v skupini zelo poceni. Kongresni trg 13-II. 13213-4

Vajenci (-ke)

Vajenko sprejme frizerski salon »Olga«, Beethovnova ul. 14. 13495-44

Prodam

Železen štedilnik in različne peči zelo poceni naprodaj. — Merkur, Puharjeva 6. 13496-6

Otroške vozičke vseh vrst se Vam izplača kupiti, prodati ali zamenjati pri »Prometu« (nasproti križanske cerkve). 13480-6

Kupim

Šampanjske steklenice, večjo količino kupi Fr. Kham, Kongresni trg 8. 13457-7

Divji kostanj po 65 cent. kg kupuje skladiščnik na dvorišču gostilne „Figovec«. 13338-7

Gramofon in plošče dobro ohranjene ali pa v neuporabnem stanju kupuje in plača najvišje dnevne cene Everest. — Prešernova 14. 129-7

Pohištvo

Zelo lepa samska soba in spalnica s kaučem in foteljem, malo rabljeno, zaradi selitve za zelo nizko ceno, kauč tudi ev. posebej naprodaj. Merkur, Puharjeva ul. 6. 13497-12

Pohištvo staro, zelo dobro ohranjeno in čisto, zaradi pomanjkanja prostora, prodam. Naslov v vseh poslovalnicah Jutra. 13488-12

Jedilnico lepo ohranjeno, lepo stensko uro ter razno drugo pohištvo, prodam po ugodni ceni. Naslov: Via 3 Maggio 4-III., stanovanje 16. 13489-12

Kolesa

Kupimo stare bicikelj-gume, biciklje ter vreče. Plačamo dobro. Merkur, Puharjeva ulica 6. 13498-11

Oblačila

Še dobro ohranjen jesenski ženski kostum prodam za 150 lir. Naslov v vseh poslovalnicah Jutra. 13509-13

Kapital

Malo podjetje v centru, čisti mesečni zaslužek 4000 lir, zaradi selitve za 18.000 lir naprodaj. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Sigurna eksistenca«. 12995-16

Posest

Stavbno parcelo z že postavljeno hišo prodam. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Glavna cesta«. 13483-20

Skladišče večjega obsega, suho na periferiji Ljubljane, najraje južni del, kupim ali vzamem v najem. RUDOLF ZORE, Ljubljana, Gledališka ul. 12. 12501-20

Tovarniško poslopje v sredini mesta, za vsako industrijo primerno, z velikimi prostori, oddamo v najem. Rudolf ZORE, Ljubljana, Gledališka ulica 12. 12502-20

Stanovanja išče

Stanovanje tri- do štirisobno, z vsem komfortom, v sredini mesta iščemo za takoj ali pozneje. Najemnino plačamo za eno leto v naprej. RUDOLF ZORE, Ljubljana, Gledališka ulica 12. 13503-21a

Komfortno dvosobno ali trisobno brez kopalnice v centru zamenjam za tri- do petsobno stanovanje. — Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Stalen domačin«. 13507-21a

Sobo odda

Dve lepo opremljeni sobi s souporabo kopalnice v centru oddam. Naslov v vseh poslovalnicah Jutra. 13490-23

INSERIRAJ

Opremljeno sobo s posebnim vhodom, s souporabo kopalnice, oddam takoj. Zarnikova ulica 7-I. (cerkev Sv. Jožefa). 13494-23

Sobe išče

Dvo- do trisobno stanovanje s ali brez pohištva, nujno iščemo. Javiti: Lista Tascio, Via 3 Maggio 5. 13500-23a

Glasbila

Koncertni klavir in furniran umivalnik prodam takoj. Naslov v vseh poslovalnicah Jutra. 13508-26

Izgubljeno

Izgubila sem očala v modrem usnjenem toku. Najditelja prosim, da jih odda v ogl. odd. Jutra. 13477-28

Dne 6. oktobra ob 11. uri sem pozabil v tramvajskem vozu 45 pri izstopu na Marijinem trgu aktovko z dokumenti. Dotični, ki jo je vzel, se prosi, da vrne vsaj načrte v ogl. odd. Jutra proti nagradi. 13487-28

Šop ključev sem izgubila. Oddo naj se proti nagradi v ogl. odd. Jutra. 13506-28

Čitajte »JUTRO«!

Pridelki

Kislo zelje novo, prvovrstno, po dnevni ceni, se dobi po zaželjeni količini pri: Erklavec Gustav, Ljubljana, Povšetova 47. J-151-M-33

Obrt

Gospodje, pozor! Klobučarna »Pajk« vam strokovnjaško očisti, preoblikuje in prebarva klobuke vseh vrst po nizkih cenah. Lastna delavnica. — Se priporoča Rudolf Pajk, Sv. Petra cesta 38. J-158-M-30

Razno

PREMOG DRVA
I. Pogačnik
LJUBLJANA
Bohoričeva ulica 5
Telefon 20-59

Rappresentante introdotto
Lubiana e provincia cerca importante Fabbrica portafogli, borsellini, articoli fortissimo consumo. Offerte:

Zastopnik, uveden
v Ljubljani in deželi, išče važno tvornico za listnice, taške, predmete močnega odjema. Ponudbe:

Casella 303 Unione Pubblicità Lubiana

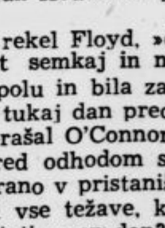

Molta della COMICITÀ che
Mnogo HUMORJA ki ga je

ALDO FABRIZI

profonde nel suo film podal v filmu

„Avanti c'è posto"

la troverete condensata nel disco boste našli zgoščenega v plošči

C. E. T. R. A.

IL TRAMVIERE — Parte I — II . . . . . DD 10104

I maggiori successi di ALDO FABRIZI sono incisi su dischi C. E. T. R. A.

Največje svoje uspehe je ALDO FABRIZI dal izgotoviti, na ploščah C. E. T. R. A.

Produttrice Proizvodnja **S.A. „C.E.T.R.A." - Via Arsenale 17 - Torino**

H. de Vere Stacpoole: 44

OTOK BISEROV

Roman

Ona se je priplazila med drevjem in jela vleči na uho. Od kraja ni razumela, o čem se pomenkujeta, ker sta govorila tiho. Ker sta se pa čutila varna, sta sčasoma pozabila vso previdnost in povzdignila glas. Niti zdaj ni mogla Izabela ujeti nič določnega, kajti govorila sta splošno, kakor na že ustanovljeni osnovi; toliko pa je vendar razumela, da misli O'Connor na otoku počakati moža, ki ga ona ljubi, in ga z Van Houtenovo pomočjo, ali bolje, z njegovo sokrivdo spraviti s poti. Razumela je tudi da hočeta spraviti kanaško posadko »Južnega križa« prej ko mogoče na suho.

»Da,« je rekel Floyd, »namenila sta se, da potopita ‚Južni križ'. Nu, videli bomo, kdo je bolj zvit in kdo je močnejši. Vedi, Izabela, da nisem sam.«

»Kako?« je rekla Izabela in ga široko pogledala.

»Prijatelja imam s seboj.«

»Prijatelja?«

»Da, prijatelja. Mislim, da mi ga je poslala sama previdnost božja.«

Povedal ji je, kako je bil v Sydneyu na ulici srečal Cardona, kako se mu je Cardon pridružil v njegovi stiski, voljan, da mu pomaga proti Van Houtenu, in kako zdaj skrit na »Južnem križu« čaka, kaj bo. Do tod je bil prišel v svoji zgodbi, ko sta začula zunaj škripanje vesel in se obrnila.

Floyd je skočil k vratom. Čoln, ki je prihajal z lovišča, je bil le še nekaj metrov od obale. Van Houten se je vračal z dela, in zraven njega je sedel v zadnjem koncu tuj človek. Mar je bil to O'Connor?

Kakor hitro je čoln zadel ob pesek, je skočil Van Houten iz njega, prebredel plitko vodo in krenil k Floydu, ki je prav tedaj stopil iz hiše. Izabela je bila ostala notri.

»Kaj se že vračate?« je vzkliknil Floyd in iztegnil roko. »Videl sem šele pred pol ure, ko sem obrnil glavo in opazil ‚Južni križ' pri vhodu na laguno. Izabela bi vas bila morala že prej naznaniti in dati znamenje... Oh, pozabil sem, nekoga vam moram predstaviti! Gotovo ste že videli njegovo ladjo, ki je prišla včeraj sem, da se založi z vodo. ‚Domain' je, iz Sydneya... in čigava, kaj menite? Hakluytova! Evo njenega poveljnika, kapitana O'Connorja. O'Connor, predstavljam vam gospoda Floyda.«

Tisti mah, ko je Floyd segel O'Connorju v roko, ga je izpreletel čuden občutek, kakor da bi bil za trenutek dobil dar jasnovidnosti in bi za kratek hip jasno in razločno videl Van Houtenu in O'Connorju, hkratu pa tudi Hakluytu na dno duše. Morda ga je bil pogled na O'Connorja tako prevzel. Le-ta se mu je zdel od blizu čudno majhen, čeprav je bil od daleč velik in zajeten na oko. Z drugimi besedami, razen postave ni bilo na njem ničesar, kar bi ga bilo priporočalo.

»Veseli, me, da vas spoznam,« je rekel O'Connor in iztegnil roko, široko kakor svinjska gnjat.

»Čudno, da vas je zaneslo semkaj,« je rekel Floyd. »Saj še ni dolgo, kar sem govoril z vašim ladjarjem, gospodom Hakluytom.«

»Da,« je rekel O'Connor, »res je čudno videti dve Hakluytovi ladji na isti laguni, če človek pomisli, koliko lagun je na Pacifiku. Namenjen sem bil v Upolu, pa me je zaneslo nekoliko v stran od poti; potem sem opazil ta otok in krenil semkaj zaradi vode; in ko je gospod Van Houten zvedel, da je lastnik moje ladje Hakluyt, lahko rečem, da je bil presenečen... kaj ne, gospod Van Houten?«

Zasmejal se je, in tudi Van Houten se je smejal, ko mu je pritrdil.

»Čudno je to,« je resno rekel Floyd, »da prihajam iz Sydneya naravnost semkaj in najdem tu ‚Domain', ki je zgrešila Upolu in bila zanesena v stran, a je vendar pristala tukaj dan pred menoj.«

»Zakaj je čudno?« je vprašal O'Connor.

»Evo zakaj. Dva dni pred odhodom sem videl ‚Domain' v Sydneyu, zasidrano v pristanišču; kako vraga je mogla prebroditi vse težave, ki jih navajate, in me vendar prehiteti za en dan?«

»Katerega dne ste odpluli iz Sydneya?« je vprašal O'Connor.

Floyd je povedal datum.

»Nu, vse, kar morem reči, je to, da je ‚Domain' odplula deset dni prej. Najbrže jo zamenjavate z ladjo ‚Dominion', ki je takisto Hakluytova. Ta pa ‚Domain' sta dvojčici, zgrajeni po istem načrtu. Gotovo je bila to tista, ki ste jo videli. ‚Dominion' sem res pustil v Sydneyu, ko sem odplul.«

Floyd ni rekel ničesar več. O'Connorjev nastop je bil tako samozavesten, da bi mu bil brezpogojno verjel, ko bi ne bil slišal tistega usodnega razgovora v Hakluytovi pisarni. Obrnil se je k Van Houtenu, kakor da želi premeniti razgovor.

Van Houten mu je segel pod pazduho in ga odvedel malce dalj proti obali.

»Vesel sem, da ste se vrnili,« je rekel, »preden ta O'Connor odrine. Njegov prihod je za naju res neroden. Seveda je Hakluytov človek, drugače bi ga bil odslovil takoj po tem, ko se je založil z vodo, ker ima vse skrivnosti lova na bisere v malem prstu. Na prvi mah je zaslutil, s čim se ukvarjava, in napeljal pogovor na to. Tako sem mu moral vse povedati in sem mu celo razkazal lovišče. Vsekako je bila njegova navzočnost koristna, ker je imel na ladji precej lesa in strešne pločevine. Oboje sem mu odkupil in dal spraviti na suho. Namen imam, da zgradim delavcem lope. Deževje je pred durmi, in rad bi, da bi imeli ljudje streho nad glavo.«

»Van Houten,« je rekel Floyd, »ali zanesljivo veste, da ni z O'Connorjem kaj narobe?«

Van Houten ga je osuplo pogledal.

»Zakaj? Kaj naj bi bilo narobe?«

»Nu, veste, prisegel bi, da sem dva dni pred odhodom videl ‚Domain' v pristanišču.«

»V sydneyskem pristanišču?«

»Da, v sydneyskem.«

»Dragi prijatelj,« je rekel Van Houten, »saj ste slišali, kaj pravi. Vsekako se nama ni ničesar bati.

INSERIRAJTE V »JUTRU«

Urejuje Davorin Ravljen — Izdaja za konzorcij »Jutra« Stanko Virant. — Za Narodno tiskarno d. d. kot tiskarnarja: Fran Jeran. — Za inseratni del je odgovoren Ljubomir Volčič. — Vsi v Ljubljani.